

Hørby – en efterskole med karakter

Betydningen af et efterskoleophold

29-09-2016

Udarbejdet af konsulentfirmaet Lilhauge Svarrer i samarbejde med
Hørby Efterskole

Forord

Følgende rapport indeholder resultaterne fra projektet om karakterdannelse: ”Hørby – en efterskole med karakter”.

Evalueringen er foretaget af konsulentfirmaet Lilhauge Svarrer i perioden fra d. 10.08.2015 til d.24.06.2016 i samarbejde med Hørby Efterskole (HE).

Planlægningen af elevundersøgelserne er foregået med sparring fra en styregruppe bestående af følgende gennemgående medlemmer:

- Viceformand Ole Læborg
- Lærere Helle Krogsgaard og Mads Overvad Nielsen
- Professor Per Schultz Jørgensen
- Evalueringskonsulent fra konsulentfirmaet Lilhauge Svarrer

Derudover har de øvrige lærere på Hørby Efterskole (HE) været inddraget i styregruppens arbejde.

Styregruppemedlemmerne har gennem deres faglige kendskab været en vigtig hjælp i udarbejdelsen af spørgsmålene og gennemførelsen af evalueringerne på skolen.

Sidst, men ikke mindst, skal der lyde en stor tak til alle elever på elevholdet 2015 - 2016 på Hørby Efterskole (HE), for deres velvillighed til at deltage i undersøgelsen.

Indhold

1.0	Opsummering	4
2.0	Indledning	7
2.1	Baggrund	7
2.2	Formål	8
2.3	Målgruppe	9
3.0	Teori	9
3.1	Teoretisk baggrund for projektet Karakterdannelse	9
4.0	Metode	10
4.1	Virkningsevaluering	10
4.2	Evalueringsdesign	10
5.0	Analyse	11
5.1	Datamateriale	11
5.2	Faglig udvikling	12
5.2.1	Opsummering	18
5.3	Personlig udvikling	19
5.3.1	Opsummering	36
5.4	Social udvikling	36
5.4.1	Opsummering	49

1.0 Opsummering

Formålet med projektet på Hørby Efterskole er at undersøge hvilken indvirkning et efterskoleophold kan have på elevernes karakterdannelse med udgangspunkt i elevernes faglige, personlige og sociale udvikling. Med udgangspunkt i efterskolens overordnede arbejde med at udvikle "det hele menneske" bygger projektet "Hørby – en efterskole med karakter" på følgende tre antagelser vedrørende efterskoleopholdets betydning for eleverne, at det:

1. Vil styrke deres faglige niveau - blive bedre til at lære
2. Vil styrke deres personlighed
3. Vil styrke deres sociale kompetencer

Evalueringen af projekt "Hørby – en efterskole med karakter" indeholder følgende:

- En førmåling, der er foretaget den første dag på efterskolen, hvor eleverne har besvaret et spørgeskema indeholdende spørgsmål, der relaterer til det teoretiske fundament for projektet.
- En eftermåling, der er foretaget i slutning af skoleåret, hvor eleverne har besvaret et spørgeskema indeholdende spørgsmål, der relaterer til det teoretiske fundament for projektet.
- Eleverne har i slutningen af skoleåret også skrevet et essay, hvori eleverne bl.a. har beskrevet, hvordan de har oplevet skoleåret på Hørby efterskole [jf. bilag 1](#).

Ovenstående data er knyttet an til elevernes elevnumre, for på den måde at kunne se den enkelte elevs progression.

På Hørby Efterskole går elever af begge køn fra 9. og 10. årgang. Målgruppen for projektet "Hørby – en efterskole med karakter" er samtlige elever på skolen.

I alt har 129 elever haft mulighed for at deltage i førmålingen d. 10.08.2015. Heraf har 128 besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 99,2 %.

I alt har 128 elever haft mulighed for at deltage i eftermålingen d. 30.05.2016. Heraf har 128 besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 100,0 %.

Resultaterne

I projektet er der bl.a. arbejdet med antagelsen om at karakterdannelse vil styrke elevernes faglige niveau og gøre dem bedre til at lære.

Antagelsen begrundes i at arbejdet med karakterdannelse vil give den unge bedre mulighed for at udnytte sine ressourcer, og der ved oparbejde en større robusthed og fleksibilitet, når der skal læres nyt. Faglig udvikling skal i denne kontekst i højere grad betragtes, som evnen til at kunne fokusere på processen i læringen frem for den mere traditionelle summative opfattelse, hvor der fokuseres på karakteren. (*P. Schultz-Jørgensen 2014*)

På denne baggrund har der været lagt stor vægt på elevernes oplevelser af faglige forventninger til dem selv, deres motivation og faglige forventninger fra andre.

Resultaterne vedrørende den faglige udvikling viser umiddelbart ikke, at efterskoleopholdet har haft den store indvirkning på elevernes problemstillinger ift. deres faglige forventninger og indfrielse af disse samt deres parathed til at gennemføre en ungdomsuddannelse. På den anden side oplever 90,6% af eleverne, at efterskoleopholdet i nogen eller i høj grad har gjort dem mere parate til at gennemføre en ungdomsuddannelse.

I forhold til den personlige udvikling, har antagelsen været at efterskoleopholdet og arbejdet med karakterdannelsen har styrket den unges selvtillid og selvværd, for derved at opnå større robusthed og mod til at udforske verden.

Andelen der vurderer, at de er gode til at holde ud og ikke give op ved modgang, gode til at tage imod kritik fra andre samt gode til at styre sig selv, når de er presset, er ikke steget specielt meget fra førmåling til eftermåling. Elevernes selvsvurdering af hvor gode de er til de pågældende ting, ser ikke ud til at have rykket sig specielt meget.

Men til spørgsmålet om efterskoleopholdet har gjort dem bedre til de førnævnte ting, så svarer en stor andel af eleverne, at de er blevet bedre til at holde ud og ikke give op ved modgang. Specielt i forhold til spørgsmålet om robusthed svarer 72,7%, at de er blevet bedre. Det kunne derfor tyde på, at baggrunden for at vurdere sig selv er blevet kvalitativt forandret, således at det "at være god til noget", "at holde ud" m.v. er blevet konsolideret i en bredere forståelse af egne livsforhold.

Derudover vurderer 89,9 %, at de har gennemgået en positiv personlig udvikling i løbet af efterskoleopholdet. Til spørgsmålet om hvordan de har ændret sig som person, vurderer flere af eleverne, at de er blevet mere selvsikre.

Ovennævnte resultater stemmer godt overens med antagelsen om, at efterskoleopholdet generelt har medvirket til at styrke de unges selvværd, robusthed og mod til at udforske verden.

I forhold til den sociale udvikling, har antagelsen været at efterskoleopholdet og arbejdet med karakterdannelse har styrket, det sociale fællesskab, ansvarligheden over for

fællesskabet og i sidste ende en større bevidsthed og ansvarlighed overfor demokratiske processer. (P. Berliner 2016 Asterisk nr. 77)

Ligesom ved den personlige udvikling viser resultaterne vedrørende den sociale udvikling, på den ene side ikke den store udvikling og den anden side gør den.

I andelen der vurderer, at de er gode til at tage hensyn til fællesskabet og til at medvirke til løsning af konflikter, ses kun en lille stigning mellem før- og eftermåling. Men på spørgsmålet om efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at tage hensyn til fællesskabet og til at medvirke til at løse konflikter, svarer henholdsvis 69,5 % og 47,7 %, at dette er tilfældet.

I førmålingen vurderer langt de fleste elever, at de ikke tror, det bliver svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt. Der er dog en forholdsvis stor andel, som tror, det bliver svært. 19,5 % svarende til ca. 4 ud af 20 elever tror, at det i nogen eller i høj grad bliver svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt. Denne tendens forstærkes i eftermålingen, hvor 26,6 % svarende til ca. 5 ud af 20 elever i nogen eller i høj grad har oplevet, at det har været svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt.

På trods af en stigning i antallet der finder det svært at skulle bo sammen med andre unge døgnet rundt, har denne andel af elevgruppen alligevel valgt at gennemføre opholdet, hvilket kan ses som et udtryk for en større bevidsthed i forhold til vedholdenhed og robusthed.

Generelt viser resultater på den ene side ikke den store forandring mellem svarene fra før og eftermålingen, i forhold til elevernes egen vurdering af sig selv. Men til spørgsmålet om efterskoleopholdet har gjort dem bedre til løsning af konflikter, mere vedholdende og robuste, svarer en stor andel, at dette er tilfældet, hvilket ydermere bekræftes i de åbne svar, eleverne kommer med i spørgeskemaet. En mulig forklaring på dette kunne være, at eleverne i løbet af efterskoleopholdet har ændret deres opfattelse af, hvad det vil sige, at være god til løsning af konflikter samt at være vedholdende og robust, at barren for hvad det vil sige at være god til det pågældende, er hævet hos eleven.

2.0 Indledning

2.1 Baggrund

Børn og unge vokser i dag op i en individualiseret verden, hvor de skal finde deres eget spor. De skal foretage valg, de skal være i stand til at bære konsekvenserne af deres valg, og de skal klare tilstrækkelig vedholdenhed for at nå frem til deres mål. Ungdomstiden er i sig selv en yderst vigtig overgangsperiode mellem barn og voksen. Men den indeholder også mange mindre overgange mellem uddannelser, livsafsnit, relationsforhold – og personlige overbevisninger. Derfor tales der om ungdomstiden som en *transitionsperiode* (Per Schultz-Jørgensen 2014). Mange unge er ikke i stand til at bære det pres, som overgange indebærer. Alt for mange giver op, de savner støtte hjemmefra, de kommer ud for kammeratpåvirkninger, der trækker i en ikke-konstruktiv retning, og de bliver heller ikke i afgørende år støttet af aktive og perspektivgivende pædagogiske rammer. Der er tale om almene opvækstbetingelser, som ikke i tilstrækkelig grad støtter op om unges robusthed, modstandskraft og deres samlede vækstpotentiale (Per Schultz-Jørgensen 2014).

Sociologen Anthony Giddens beskriver i bogen *Intimitet og Forandring* (1994) at evnen til at skabe gode og tætte relationer lider under dette forhold. Gode og tætte relationer kan være vanskelig at skelne fra sam-afhængighed, men der er stor kvalitativ forskel. Gode og tætte relationer/intimitet i det moderne kræver, at den enkelte er i besiddelse af stor kendskab til sig selv, hvem man er, og hvem man vil blive til. Evnen til at kommunikere – enten med en selv eller med andre er et vigtigt redskab til at fastholde forestillingen eller retningen på sit liv/livsbane. Hvis ikke man kan kommunikere om det, der kan forekomme uoverskueligt, svært, smertefuldt eller privat, kan man have svært ved at begå sig. At have tilegnet sig en god indsigt i sine intra- og interpersonelle evner er nødvendig, men det kræver samtidig, at man har et ordforråd, hvormed man kan forklare sig. Evnen til at kunne forklare sig, at kunne indgå i en dialog, er den enkeltes mulighed for at hævde sin autonomi og legitimere sine beslutninger, er blevet til en form for grundvilkår for at begå sig i det moderne. Er disse forudsætninger ikke i tilstrækkelig grad tilstede, vil tendensen være at lade afhængighed og sam-afhængighed træde i stedet (Anthony Giddens 1994). At arbejde med disse forudsætninger tager tid, noget der ikke er meget af. Vi bliver dog nød til at indstille os på at gøre dette arbejde muligt, således at vi kan støtte vore børn/unge i arbejdet med at overveje, beslutte og vurdere beslutninger. Gode relationer styrker vores intellektuelle, fysiske og sociale ressourcer. Vi ved fra forskning, af blandt andre Michael Rutter (Rutter 1997) at det har positive konsekvenser for menneskets trivsel

og udvikling, at det færdes i miljøer og atmosfærer, der er præget af varme, omsorg og indlevelse.

Den amerikanske psykolog Erik H. Erikson bruger begrebet moratorium – en tid til refleksion - som en betegnelse for en væsentlig periode i den unges arbejde med at etablere en identitetsfølelse (*Erikson 1971*). Dette sker gennem nogle medfødte dispositioner. Identiteten kan ikke være hvad som helst, men den er stærkt præget af de læringsmuligheder, den unge bliver budt, og hvordan man forholder sig til disse muligheder. Men når man som ung tager livtag med identitetsdannelsen, bliver denne identitetssøgen ofte spundet ind i nogle uigennemskuelige modsætningsforhold, der i selve sit væsen drejer sig om, at den unge skal lære at vælge det, som samfundet har brug for og samtidig opleve det som et frit valg.

Derfor er der grund til at en institution som efterskolen orienterer sin udformning af de pædagogiske rammer og sit holdningsmæssige budskab i retning af at kunne bidrage til en sådan personlighedsmæssig styrkelse af unge i en vigtig overgang i deres liv. De skal have et bidrag til at finde sig selv – og udvikle et indre ståsted, der hjælper dem i deres fremtidige valg. En sådan pædagogik, tror vi, kan være samlet i begrebet: *Karakterdannelse*.

2.2 Formål

Formålet med projektet på Hørby Efterskole er at undersøge hvilken indvirkning et efterskoleophold kan have på elevernes karakterdannelse med udgangspunkt i elevernes faglige, personlige og sociale udvikling.

Med projektet ønskes at skabe en efterskolepædagogik, der lever op til de udfordringer, som unge personlighedsmæssigt i dag er stillet over for. Det vil sige skabe en efterskolekultur, en faglighed og en lærerkompetence, der kan være et stimulerende bidrag til unges karakterdannelse.

Med udgangspunkt i efterskolens overordnede arbejde med at udvikle "det hele menneske" bygger projektet "Hørby – en efterskole med karakter" på følgende tre antagelser vedrørende efterskoleopholdets betydning for eleverne, at det:

1. Vil styrke deres faglige niveau - blive bedre til at lære
2. Vil styrke deres personlighed
3. Vil styrke deres sociale kompetencer

Antagelsen på det faglige område begrundes i at arbejdet med karakterdannelse her i gennem robusthed, vil sætte den unge bedre i stand til at udnytte **deres faglige** ressourcer.

(P. Schultz-Jørgensen 2014)

Antagelsen på det personlige område begrundes i at arbejdet med karakterdannelse styrker den unges selvtillid og selvværd, som derved opnår større robusthed og mod til at udforske verden. *(A. Masten 2014)*

Antagelsen på det sociale område begrundes i at arbejdet med karakterdannelse styrker det sociale fællesskab, ansvarligheden over for fællesskabet og i sidste ende en større bevidsthed og ansvarlighed overfor demokratiet og demokratiske processer. *(P. Berliner 2016)*

I evalueringen af projektet evalueres på en række parametre med udgangspunkt i Per Schultz Jørgensens tanker/teorier om, hvad der har indvirkning på børn og unges karakterdannelse.

2.3 Målgruppe

På Hørby Efterskole (HE) går elever af begge køn fra 9. og 10. årgang. Målgruppen for projektet "Hørby – en efterskole med karakter" er samtlige elever på skolen.

3.0 Teori

3.1 Teoretisk baggrund for projektet Karakterdannelse.

Projektet tager udgangspunkt i fem begreber hentet fra Per Schultz Jørgensens tanker og teorier om, hvad der har indvirkning på børn og unges karakterdannelse: nysgerrighed, tilbagemeldinger, vedholdenhed, robusthed og indre kontrol.

Karakterdannelse er et gammelt begreb, der henviser til en personlig udvikling præget af holdning og integritet. Karakter rummer træk som robusthed og vedholdenhed, der går på en vis personlig styrke og indre kontrol. Fx i retning af at kunne sætte mål, der er realistiske og kunne holde fokus på dem. Andre sider ved karakterdannelse handler mere om sociale egenskaber som samarbejde, og hjælpsomhed. En tredje side omfatter at kunne tage ansvar og tro på sine egne muligheder – herunder sin egen nysgerrighed.

Det væsentlige i karakterbegrebet er, at det omfatter hele personen, det er et holistisk begreb. Derfor vil et arbejde med at styrke unges karakterdannelse også lægge vægt på, at det handler om en dannelsesproces, der er indlejret i den almindelige aktivitet – fx en

faglig aktivitet, en social eller en fysisk, arbejdsmæssig eller kunstnerisk aktivitet. Karakterdannelse ses ikke som en adskilt psykologisk påvirkning, men som en personlig udvikling, der er integreret i andre aktiviteter og løber som en dimension, der er viet særlig opmærksomhed. Man kan sige det på den måde, at karakterdannelsen fører frem til en særlig måde at skabe en efterskole på, fordi elevernes personlige dannelsesproces bliver en vigtig del af det pædagogiske dobbeltgreb: faglig aktivitet – karakterdannelse (P. Schultz-Jørgensen 2014).

4.0 Metode

4.1 Virkningsevaluering

I projekt "Hørby – en efterskole med karakter" ønskes at undersøge hvilket indvirkning et efterskoleophold har for elevernes karakterdannelse, med udgangspunkt i elevernes faglige, personlige og sociale udvikling. Resultaterne fra dette projekt gør sig ikke nødvendigvis gældende for kommende elevhold på Hørby Efterskole eller på andre efterskoler. I evalueringen af dette projekt tages der, derfor udgangspunkt i en virkningsevaluering.

Ved brug af virkningsevaluering som model, fokuseres der på virkningssammenhænge mellem indsats, processer og effekter af indsatsen i dette tilfælde et efterskoleophold. Virkningsevaluering er en effektevaluering, men i modsætning til den variansbaserede tankegang, er udgangspunktet i virkningsevaluering, at man kan identificere kausalitet inden for en case/situation, uden nødvendigvis, at man behøver at sammenligne med en kontrolgruppe (Dahler-Larsen 2013). Virkningsevaluering belyser således *hvad der virker, for hvem, og under hvilke omstændigheder*. Denne viden om kontekst og de påvirkende forhold fra mennesker og lokale omstændigheder, kan være særdeles brugbar, når erfaringerne og indsigterne skal bruges i andre institutioner.

4.2 Evalueringsdesign

Evalueringen af projekt "Hørby – en efterskole med karakter" indeholder følgende:

- En førmåling, der er foretaget den første dag på efterskolen, hvor eleverne har besvaret et spørgeskema indeholdende spørgsmål, der relaterer til det teoretiske fundament for projektet.
- En eftermåling, der er foretaget i slutning af skoleåret, hvor eleverne har besvaret et

spørgeskema indeholdende spørgsmål, der relaterer til det teoretiske fundament for projektet.

- Eleverne har i slutningen af skoleåret også skrevet et essay, hvori eleverne bl.a. har beskrevet hvordan de har oplevet skoleåret på Hørby Efterskole [jf. bilag 1](#).

Ovenstående data er knyttet an til elevernes elevnumre, for på den måde at kunne se den enkelte elevs progression.

5.0 Analyse

5.1 Datamateriale

Tabel 1 viser antal besvarelser og svarprocent på førmålingen og eftermålingen.

Tabel 1

Elevhold 2015/16	Antal	Besvaret undersøgelsen	Svarprocent
Førmålingen d. 10.08.2015	129	128	99,2
Eftermålingen d. 30.05.2016	128	128	100,0

I alt har 129 elever haft mulighed for at deltage i førmålingen d. 10.08.2015. Heraf har 128 besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 99,2 %

I alt har 128 elever haft mulighed for at deltage i eftermålingen d. 30.05.2016. Heraf har 128 besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 100,0 %.

Tabel 2 viser fordelingen på årgang for hhv. før- og eftermålingen.

Tabel 2

Hvilken årgang går du på?	Førmåling	Eftermåling
9. årgang	35,9	35,9
10. årgang	64,1	64,1
I alt	100,0	100,0

Fordelingen af elever på 9. og 10. årgang er ens for hhv. før- og eftermålingen. Ca. 1 ud af 3 elever går på 9. årgang, mens ca. 2 ud af 3 elever går på 10. årgang.

Tabel 3 viser fordelingen på køn på hhv. før- og eftermålingen.

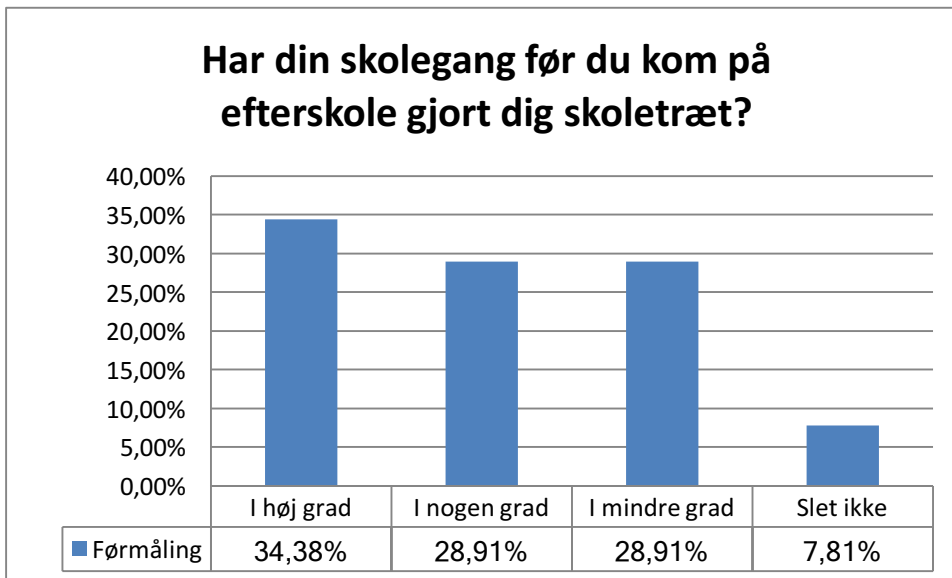
Tabel 3

Er du:	Førmåling	Eftermåling
Dreng	46,9	47,7
Pige	53,1	52,3
I alt	100,0	100,0

Andelen af piger er lidt højere end andelen af drenge i både før- og eftermålingen.

5.2 Faglig udvikling

Søjlediagram 1 viser om elevernes skolegang før de kom på efterskole har gjort dem skoletrætte. Spørgsmål er kun stillet i førmålingen.

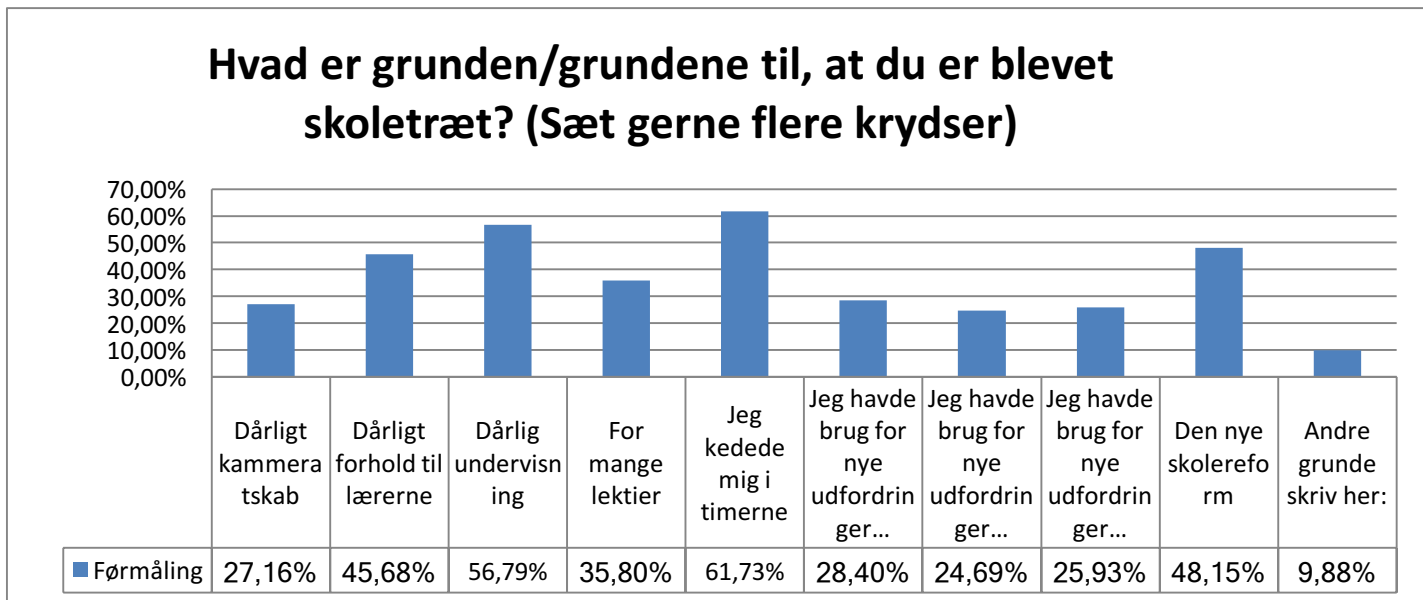

Søjlediagram 1

Andelen af eleverne som i nogen eller høj grad har været skoletrætte før de kom på efterskolen er 63,3 % svarende til ca. 13 ud af 20 elever.

Søjlediagram 2 viser elevernes begrundelser for, at de er blevet skoletrætte. Det er kun de elever fra førmålingen, der har svaret at de i nogen eller høj grad har været skoletrætte, som har besvaret dette spørgsmål.

Søjlediagram 2

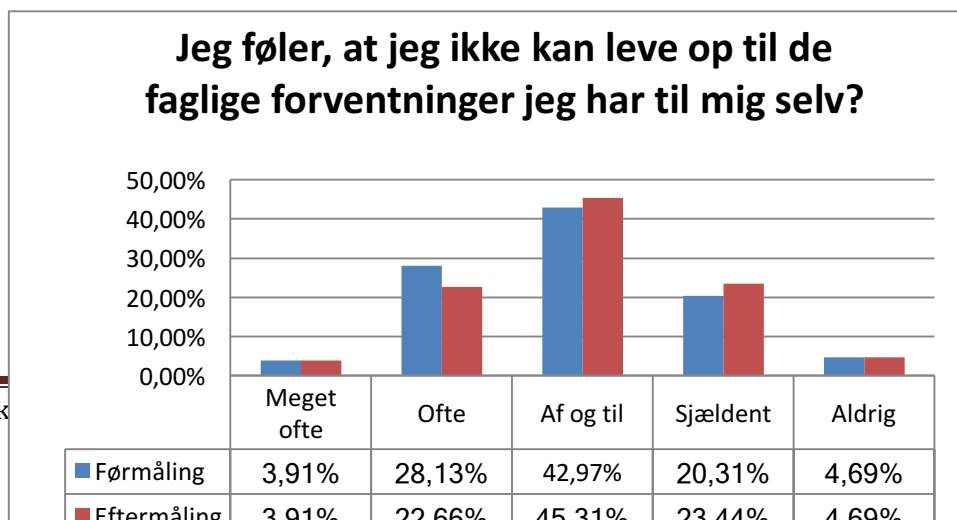

De tre begrundelser den største andel af eleverne har valgt, som begrundelse for at de er blevet skoletrætte, omhandler især undervisningen på deres tidligere skole samt den nye skolereformen.

Det drejer sig om følgende begrundelser:

- *Jeg kedede mig i timerne*
- *Dårlig undervisning*
- *Den nye skolereform.*

Søjlediagram 3 viser om eleverne føler, at de ikke kan leve op til deres egne faglige forventninger. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

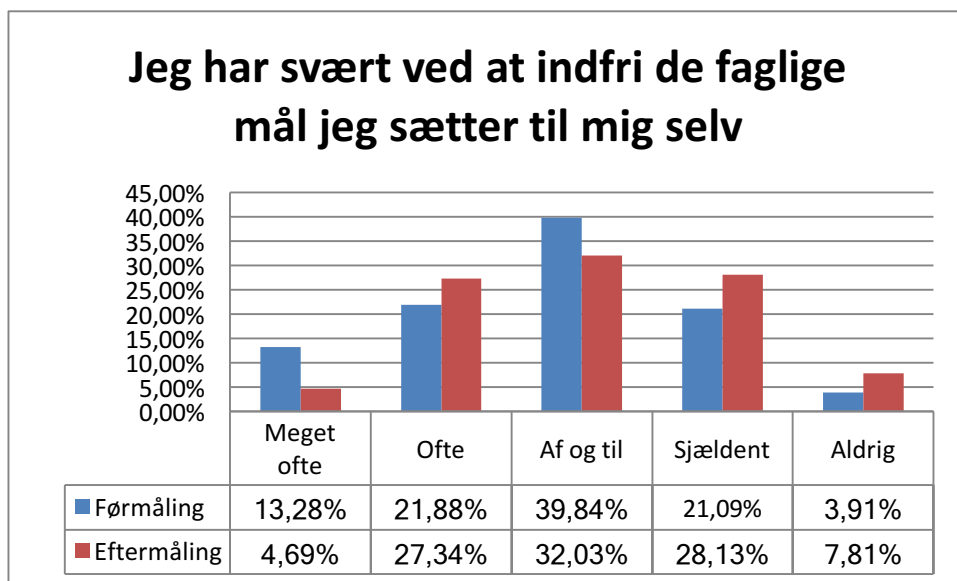

Søjlediagram 3

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at langt de fleste elever i mindre grad oplever, at de ikke kan leve op til deres egne faglige forventninger. Der er dog en forholdsvis stor andel, som ofte eller meget ofte føler, at de ikke kan leve op til deres egne faglige forventninger.

Andelen, der er ofte eller meget ofte føler, at de ikke kan leve op til deres egne faglige forventninger er på 32,0 % i førmålingen svarende til ca. 6 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket et fald i andelen, der er ofte eller meget ofte føler, at de ikke kan leve op til deres egne faglige forventninger, andelen ligger her på 26,6 % svarende til ca. 5 ud af 20 elever.

Søjlediagram 4 viser om eleverne oplever, at de har svært ved at indfri de faglige mål, de sætter til sig selv. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

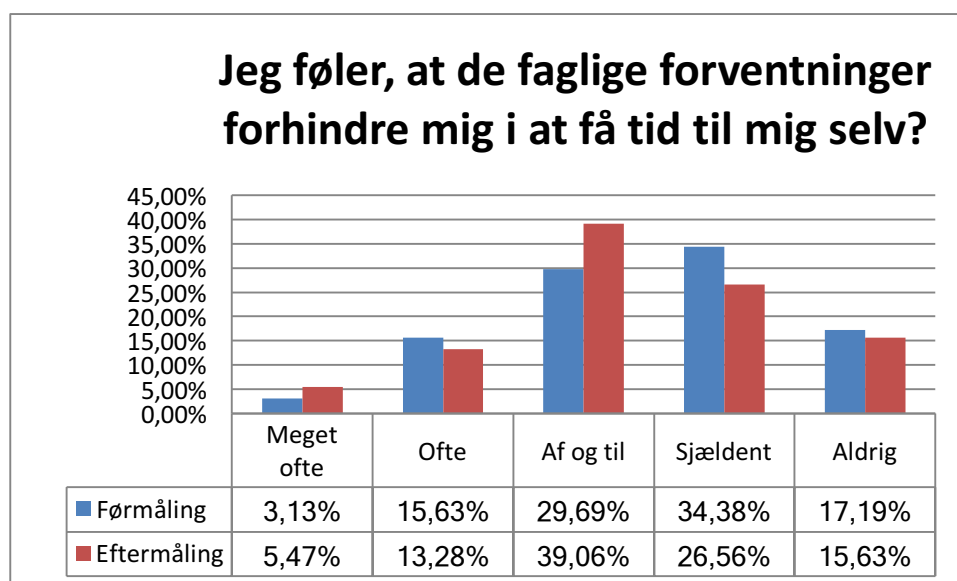

Søjlediagram 4

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at de fleste elever i mindre grad oplever, at de har svært ved at indfri de faglige mål, de sætter til sig selv. Der er dog en stor andel, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de faglige mål, de sætter til sig selv.

Andelen, der er ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de faglige mål, de sætter til sig selv, er på 35,2 % i førmålingen svarende til ca. 7 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket et lille fald i andelen, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de faglige mål, de sætter til sig selv, andelen ligger her på 32,0 % svarende til ca. 6 ud af 20 elever.

Søjlediagram 5 viser om eleverne føler, at de faglige forventninger forhindre dem i at få tid til dem selv. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

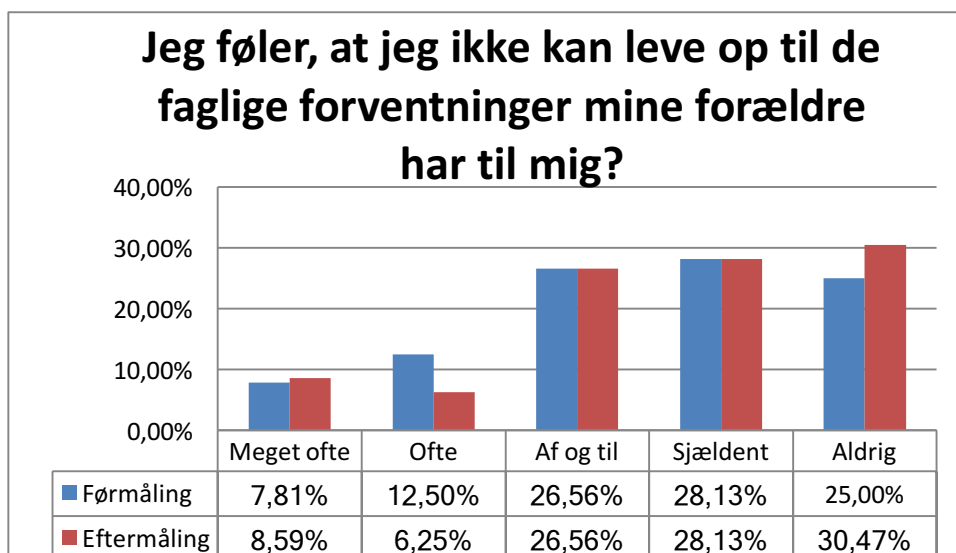

Søjlediagram 5

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at langt de fleste elever i mindre grad oplever, at de faglige forventninger forhindrer dem i at få tid til dem selv. Der er dog en forholdsvis stor andel, som ofte eller meget ofte oplever, at de faglige forventninger forhindrer dem i at få tid til dem selv.

Andelen, der er ofte eller meget ofte oplever, at de faglige forventninger forhindrer dem i at få tid til dem selv, er på 18,8 % i førmålingen svarende til ca. 4 ud af 20 elever. I eftermålingen er andelen, som ofte eller meget ofte oplever, at de faglige forventninger forhindrer dem i at få tid til dem selv, også på 18,8 %.

Søjlediagram 6 viser om eleverne føler, at de ikke kan leve op til de faglige forventninger deres forældre har til dem. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

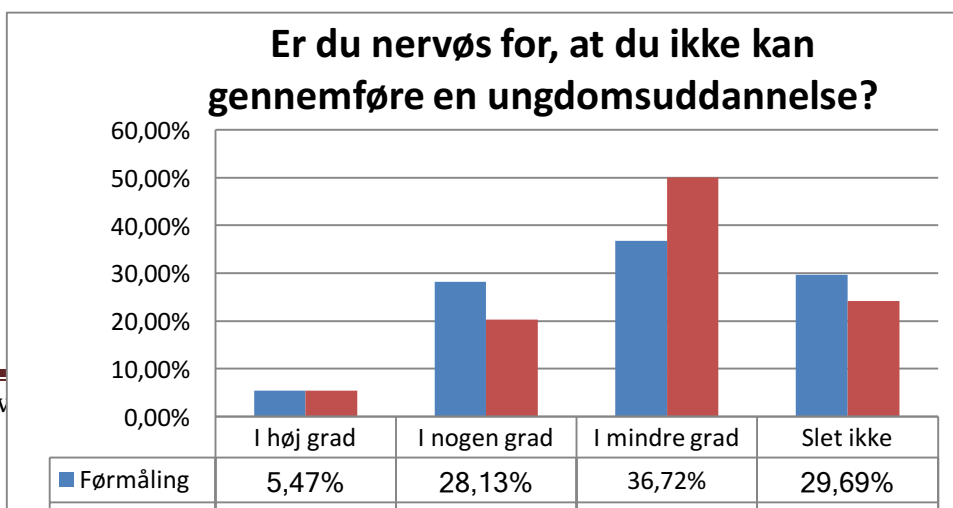

Søjlediagram 6

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at langt de fleste elever i mindre grad føler, at de ikke kan leve op til de faglige forventninger deres forældre har til dem. Der er dog en forholdsvis stor andel, som ofte eller meget ofte oplever, at de ikke kan leve op til de faglige forventninger deres forældre har til dem.

Andelen, der er ofte eller meget ofte oplever, at de ikke kan leve op til de faglige forventninger deres forældre har til dem, er på 20,3 % i førmålingen svarende til ca. 4 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket et fald i andelen, som ofte eller meget ofte oplever, at de ikke kan leve op til de faglige forventninger deres forældre har til dem, andelen ligger her på 14,8 % svarende til ca. 3 ud af 20 elever.

Søjlediagram 7 viser om eleverne er nervøs for, om de kan gennemføre en ungdomsuddannelse. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

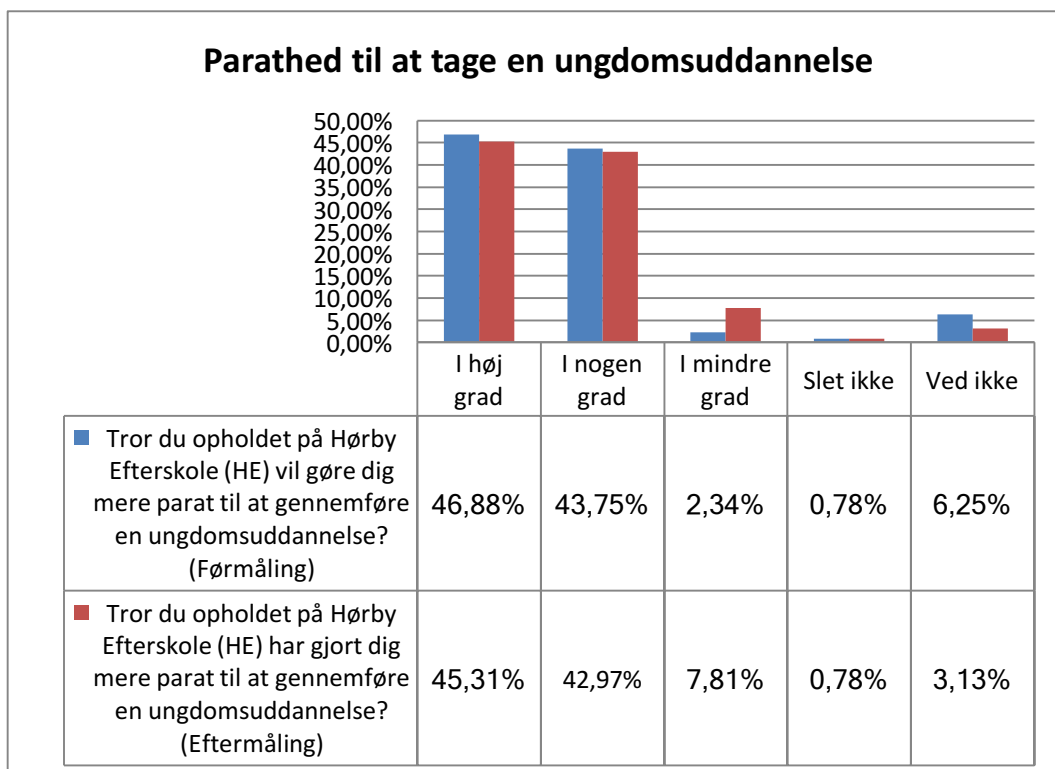
Søjlediagram 7

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at langt de fleste elever i mindre grad eller slet ikke er nervøs for, om de kan gennemføre en ungdomsuddannelse. Der er dog en stor andel, som i nogen eller høj grad er nervøs for, om de kan gennemføre en ungdomsuddannelse.

Andelen, der i nogen eller høj grad er nervøs for, om de kan gennemføre en ungdomsuddannelse, er på 33,6 % i førmålingen svarende til ca. 7 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket et fald i andelen, som i nogen eller høj grad er nervøs for, om de kan gennemføre en ungdomsuddannelse, andelen ligger her på 25,8 % svarende til ca. 5 ud af 20 elever.

Søjlediagram 8 viser om eleverne vurderer, at efterskoleopholdet har gjort dem mere parate til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

Søjlediagram 8

Overordnet er tendensen i førmålingen, at eleverne forventer at efterskoleopholdet vil gøre dem mere parate til at gennemføre en ungdomsuddannelse. 90,6 % svarende til ca. 18 ud af 20 elever forventer, at efterskoleopholdet i nogen eller i høj grad vil gøre dem mere parate til at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Denne tendens gentages i eftermålingen, hvor 88,3 % svarende til ca. 18 ud af 20 elever forventer, at efterskoleopholdet i nogen eller i høj grad har gjort dem mere parate til at gennemføre en ungdomsuddannelse.

5.2.1 Opsummering

I projektet er der arbejdet med antagelsen om at karakterdannelse vil styrke elevernes faglige niveau og gøre dem bedre til at lære. Antagelsen begrundes i at arbejdet med karakterdannelse vil give den unge bedre mulighed for at udnytte sine ressourcer, og der ved oparbejde en større robusthed og fleksibilitet, når der skal læres nyt.

Faglig udvikling skal i denne kontekst i højere grad betragtes, som evnen til at kunne fokusere på processen i læringen frem for den mere traditionelle summative opfattelse, hvor der fokuseres på karakteren. (*P. Schultz-Jørgensen 2014*)

På denne baggrund har der været lagt stor vægt på elevernes oplevelser af faglige forventninger til dem selv og faglige forventninger fra andre.

Ca. 1 ud af 3 elever i førmålingen føler ofte eller meget ofte, at de ikke kan leve op til deres egne faglige forventninger, samt at de har svært ved at indfri de faglige mål, de sætter til sig selv. I eftermålingen ses der et mindre fald inden for disse to grupper. Der er dog stadig en forholdsvis stor andel, der ofte eller meget ofte føler, at de ikke kan leve op til deres egne faglige forventninger og som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de faglige mål.

En lignende tendens ses i andelen, der i nogen eller høj grad er nervøs for, om de kan gennemføre en ungdomsuddannelse. I førmålingen er ca. 1 ud af 3 elever i nogen eller høj grad er nervøs for, om de kan gennemføre en ungdomsuddannelse. I eftermålingen er denne andel faldet, men det er stadig ca. 1 ud af 4 elever, som i nogen eller høj grad er nervøs for, om de kan gennemføre en ungdomsuddannelse.

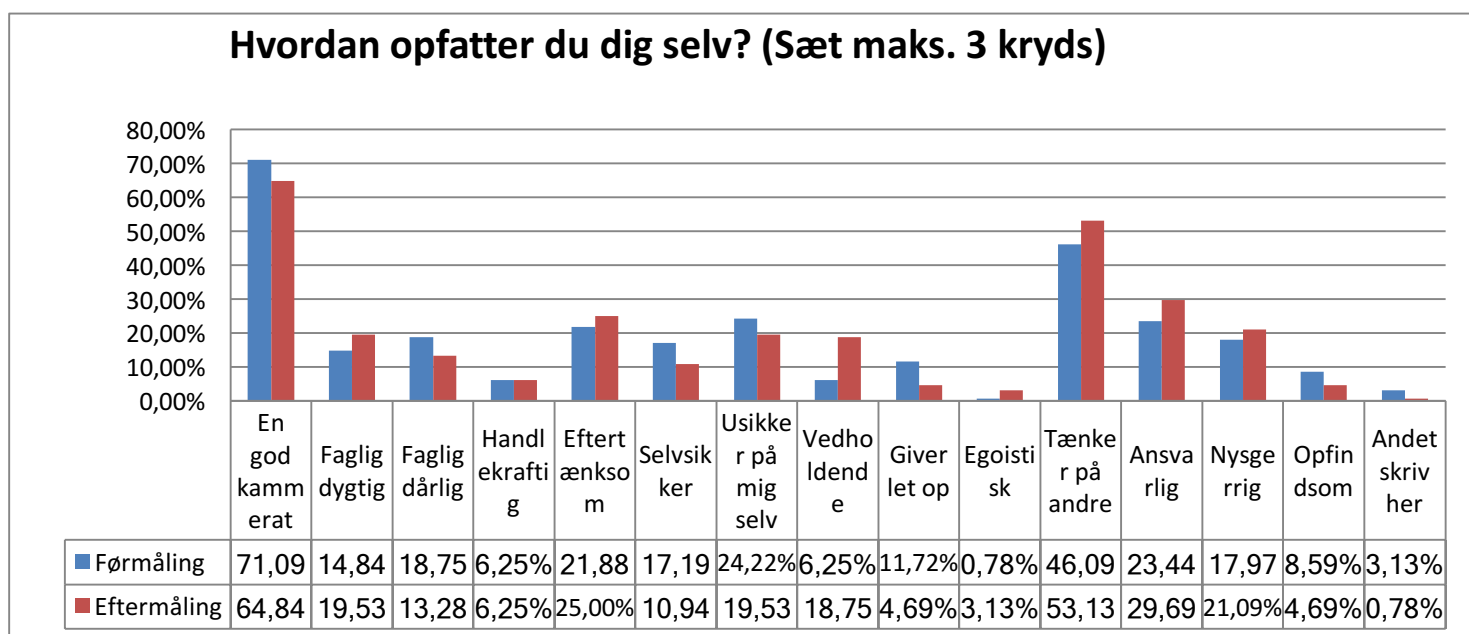
Ud fra ovenstående ser efterskolen umiddelbart ikke ud til at have haft den store indvirkning på elevernes problemstillinger ift. deres faglige forventninger og indfrielse af

dem samt deres parathed til at gennemføre en ungdomsuddannelse. På den anden side oplever 90,6% af eleverne, at efterskoleopholdet i nogen eller i høj grad har gjort dem mere parate til at gennemføre en ungdomsuddannelse.

5.3 Personlig udvikling

Søjlediagram 9 viser elevernes opfattelse af sig selv. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

Søjlediagram 9

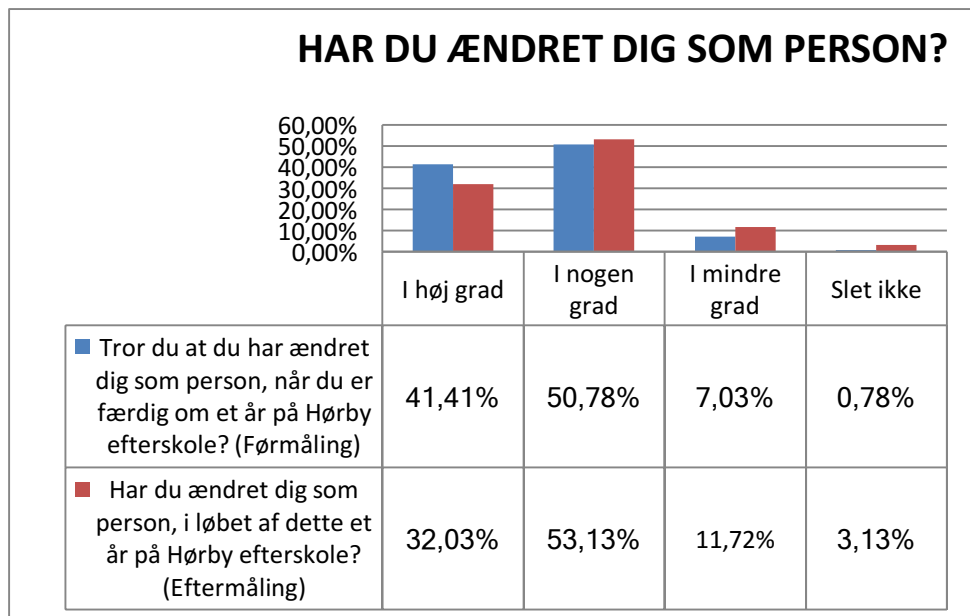
De to beskrivelser af sig selv, som den største andel af eleverne har valgt i både før- og eftermålingen er følgende:

- *En god kammerat*
- *Tænker på andre*

Andelen, som beskriver sig som *en god kammerat* er faldet i eftermålingen, det samme er *fagligt dårlig*, *usikker på sig selv*, *giver let op*, *selvsikker* og *opfindsom*.

Andelen, som beskriver sig som *fagligt dygtig* er steget i eftermålingen, det samme er *eftertænksom*, *vedholdende*, *tænker på andre*, *egoistisk*, *ansvarlig* og *nysgerrig*.

Søjlediagram 10 viser om eleverne forventer, at de har ændret sig som person i løbet af efterskoleåret. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

Søjlediagram 10

Overordnet er tendensen i førmålingen, at eleverne forventer, at de har ændret sig som person når efterskoleopholdet er slut. 92,2 % svarende til ca. 18 ud af 20 elever forventer, at efterskoleopholdet i nogen eller i høj grad vil ændre dem som person.

Denne tendens gentages i eftermålingen, hvor 85,2 % svarende til ca. 17 ud af 20 elever oplever, at de i nogen eller i høj grad har ændret sig som person i løbet året på efterskolen.

Det eleverne især har fokus på både i førmålingen og eftermålingen er især den personlige udvikling, men også den sociale udvikling, mens det er ganske få, der fokuserer på den faglige udvikling¹.

I forhold til den personlige udvikling nævnes mere selvsikker af mange både i før- og eftermålingen. Eksemplificeret ved følgende citater:

"Jeg har fået mere selvtillid og er blevet bedre til at sige når noget bliver for meget. Jeg er blevet bedre til at komme ud med ting i stedet for at gå med det inde."

"Jeg har fået mere selvtillid, fået mere selvværd og forandret mig personligt."

¹ Det er kun de elever, der har svaret at de i nogen eller høj grad har ændret sig som person, der har besvaret dette spørgsmål.

"Jeg er blevet mere åben over for andre og tør og sige min mening. jeg er også blevet rigtig selvsikker på mig selv og ved hvad jeg vil med livet."

"Er blevet mere sikker på mig selv og hvad jeg vil og hvem jeg er."

"Jeg er måske blevet mig ganget med 5, altså jeg er ikke ændret mig, min personlighed er bare blevet stærkere."

Der er også en stor gruppe elever, der lægger vægt på den sociale udvikling, de har gennemgået:

"Jeg har udviklet mig utroligt meget socialt, førhen var jeg en meget genert dreng og ikke rigtigt turde at snakke med andre, men nu er jeg stik det modsatte."

"Jeg er nok blevet mere udadvendt og selvsikker."

"Jeg tror jeg er blevet en del mere udadvendt, og mere smilende og imødekommende. Tror jeg bliver en del mere sikker på mig selv og mine holdninger selvom at det ikke er et problem nu. Jeg tror jeg bliver meget mere moden og selvstændig og vil kunne klare mig bedre alene men samtidig også have det godt i andres selskab."

"Jeg er blevet mere positiv overfor at møde andre mennesker og har fået nemmere ved at åbne mig overfor folk jeg ikke kender. Jeg har indset at man ikke kommer langt ved at være stille og ikke sige noget."

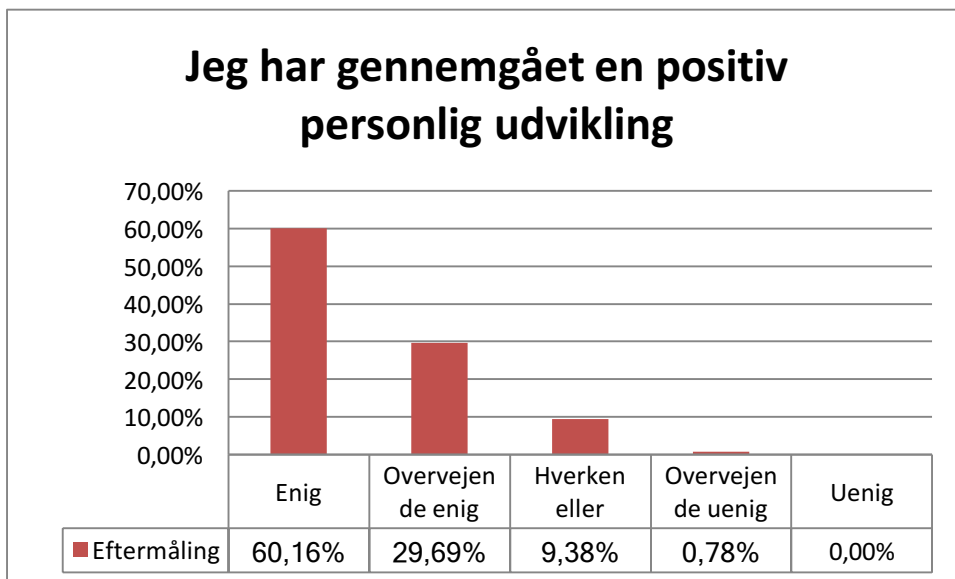
Den gruppe af elever, der har svaret, at de ikke har ændret sig som person, begrundet det bl.a. med, at de ikke har haft behov for at ændre sig:

"Jeg er mere blevet bekræftet i, at det er okay at være den jeg er, frem for at jeg har ændret mig."

"Jeg føler personligt at jeg er meget konservativ i min måde at være person på, hellere fortsætte med alt der er gået godt, fremfor at eksperimentere med noget nyt."

"Fordi jeg også var mig selv før jeg begyndte, jeg er nok bare blevet mere klar over hvem jeg selv er i løbet af året."

Søjlediagram 11 viser om eleverne oplever, at de har gennemgået en positiv personlig udvikling i løbet af efterskoleopholdet. Spørgsmålet er kun besvaret i eftermålingen.

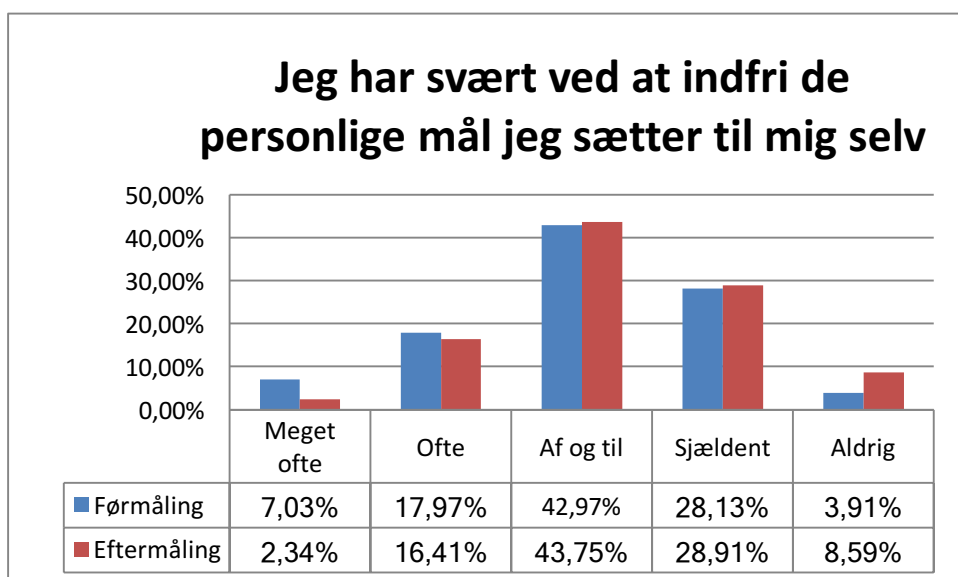

Søjlediagram 11

Overordnet er tendensen, at langt de fleste elever er overvejende enige eller enige i, at de har gennemgået en positiv personlig udvikling i løbet af efterskoleopholdet.

Andelen, der er overvejende enige eller enige i, at de har gennemgået en positiv personlig udvikling i løbet af efterskoleopholdet er på 89,9 % svarende til ca. 18 ud af 20 elever.

Søjlediagram 12 viser om eleverne oplever, at de har svært ved at indfri de personlige mål de sætter til sig selv. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

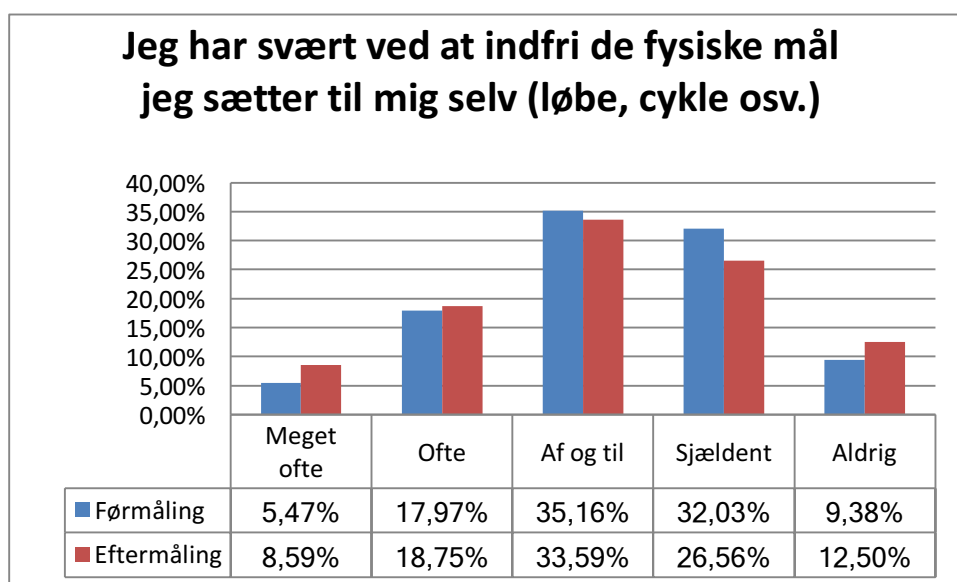

Søjlediagram 12

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at langt de fleste elever i mindre grad eller aldrig oplever, at de har svært ved at indfri de personlige mål de sætter til sig selv. Der er dog en forholdsvis stor andel, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de personlige mål de sætter til sig selv.

Andelen, der ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de personlige mål de sætter til sig selv, er på 25,0 % i førmålingen svarende til 5 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket et fald i andelen, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de personlige mål de sætter til sig selv, andelen ligger her på 18,8 % svarende til ca. 4 ud af 20 elever.

Søjlediagram 13 viser om eleverne oplever, at de har svært ved at indfri de fysiske mål de sætter til sig selv. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

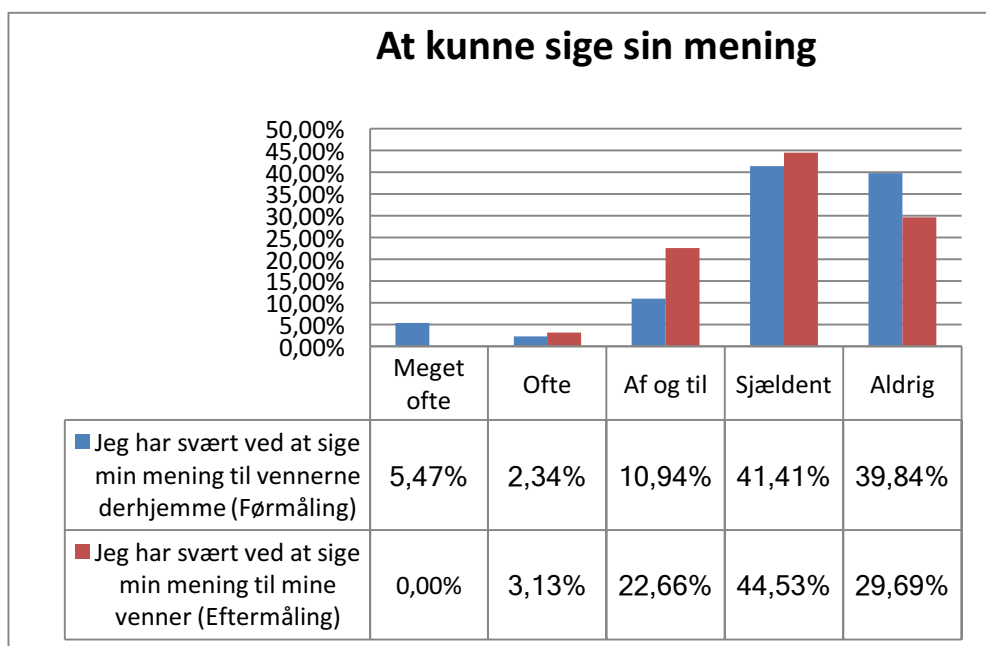

Søjlediagram 13

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at de fleste elever i mindre grad eller aldrig oplever, at de har svært ved at indfri de fysiske mål de sætter til sig selv. Der er dog en forholdsvis stor andel, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de fysiske mål de sætter til sig selv.

Andelen, der ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de fysiske mål de sætter til sig selv, er på 23,4 % i førmålingen svarende til ca. 5 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket en lille stigning i andelen, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de fysiske mål de sætter til sig selv, andelen ligger her på 27,3 % svarende til ca. 5 ud af 20 elever.

Søjlediagram 14 viser om eleverne oplever, at de har svært ved at sige deres mening til deres venner. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

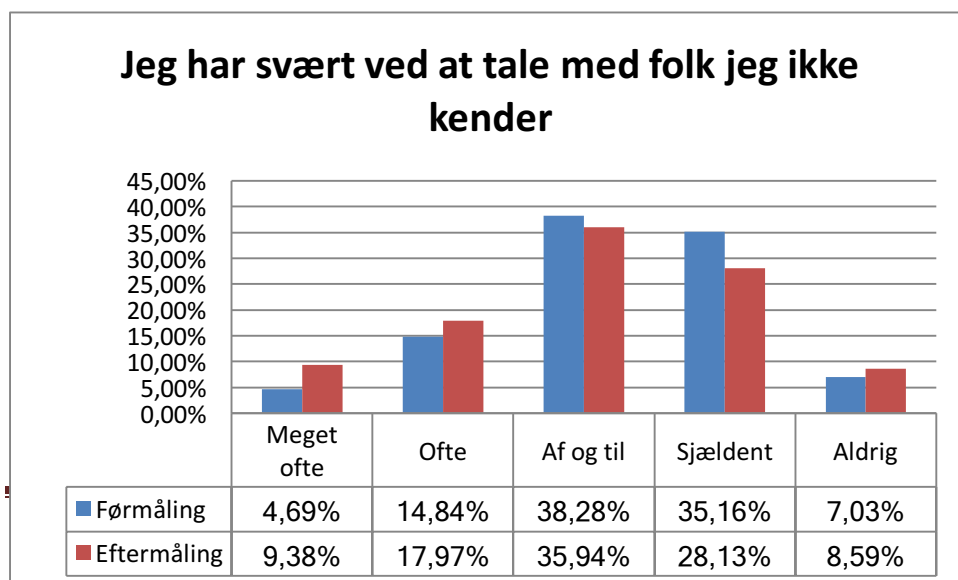

Søjlediagram 14

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at næsten alle eleverne i mindre grad eller aldrig oplever, at de har svært ved at sige deres mening til deres venner.

Andelen, der ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at sige deres mening til deres venner derhjemme, er på 7,8 % i førmålingen svarende til ca. 2 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket et lille fald i andelen, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at sige deres mening til deres venner, andelen ligger her på 3,1 % svarende til ca. 1 ud af 20 elever.

Søjlediagram 15 viser om eleverne oplever, at de har svært ved at tale med folk de ikke kender. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

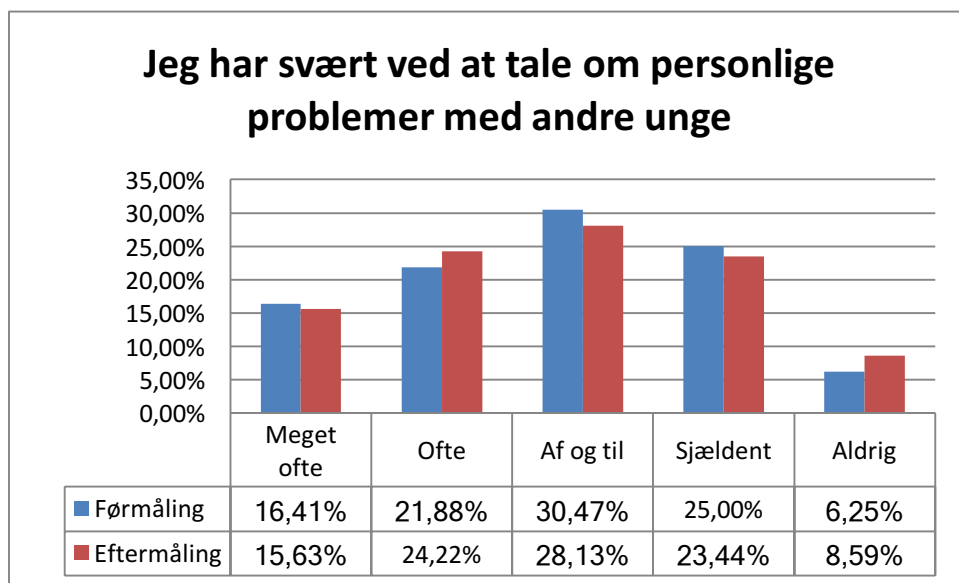
Søjlediagram 15

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at de fleste elever i mindre grad eller aldrig oplever, at de har svært ved at tale med folk de ikke kender. Der er dog en forholdsvis stor andel, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at tale med folk de ikke kender.

Andelen, der ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at tale med folk de ikke kender, er på 19,5 % i førmålingen svarende til ca. 4 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket en stigning i andelen, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at tale med folk de ikke kender, andelen ligger her på 27,4 % svarende til ca. 5 ud af 20 elever.

Søjlediagram 16 viser om eleverne oplever, at de har svært ved at tale om personlige problemer med andre unge. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

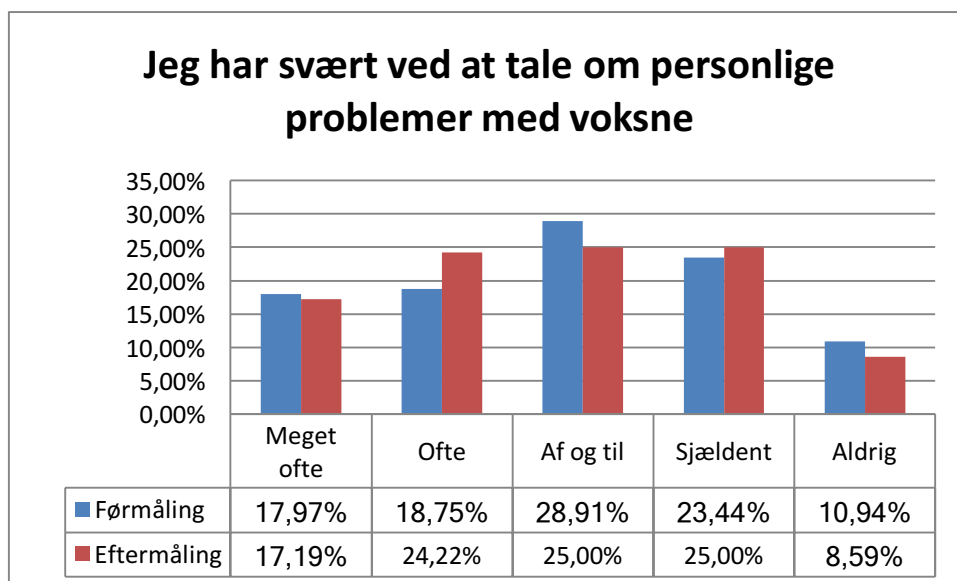
Søjlediagram 16

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at en stor andel af eleverne ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at tale om personlige problemer med andre unge.

Andelen, der ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at tale om personlige problemer med andre unge, er på 38,3 % i førmålingen svarende til ca. 8 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket en lille stigning i andelen, som ofte eller meget ofte oplever, at de

har svært ved at tale om personlige problemer med andre unge, andelen ligger her på 39,9 % svarende til ca. 8 ud af 20 elever.

Søjlediagram 17 viser om eleverne oplever, at de har svært ved at tale om personlige problemer med voksne. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

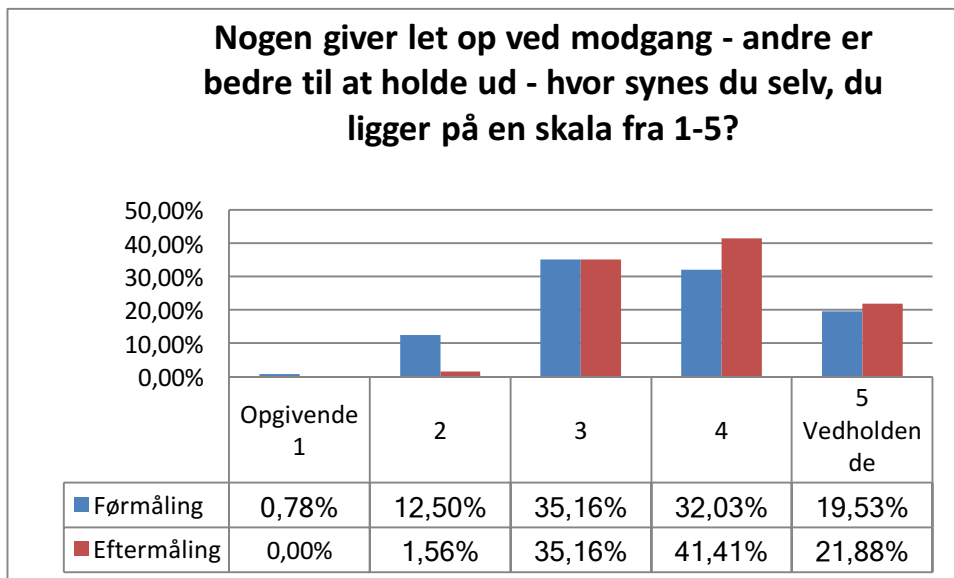

Søjlediagram 17

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at en stor andel af eleverne ofte eller meget ofte, at de har svært ved at tale om personlige problemer med voksne.

Andelen, der ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at tale om personlige problemer med voksne, er på 36,7 % i førmålingen svarende til ca. 7 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket en lille stigning i andelen, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at tale om personlige problemer med voksne, andelen ligger her på 41,4 % svarende til ca. 8 ud af 20 elever.

Søjlediagram 18 viser, hvor på en skala fra 1 til 5 eleverne placerer sig selv i forhold til om de ser sig selv som opgivende eller vedholdende ved modgang, hvor 1 står for opgivende og 5 for vedholdende. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

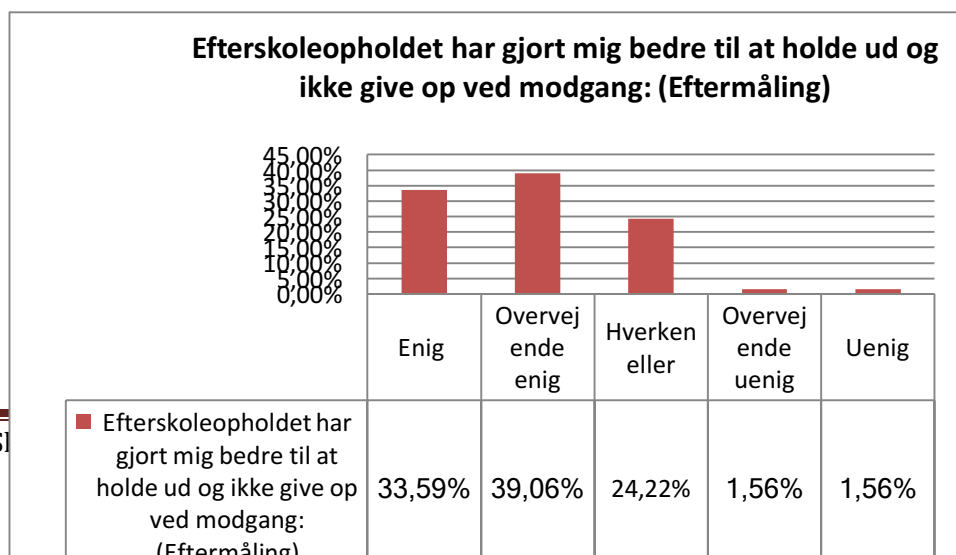

Søjlediagram 18

Overordnet er tendensen at langt de fleste elever placerer sig fra 3 og opefter i både før- og eftermålingen.

Andelen, der har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, er på 51,6 % i førmålingen svarende til ca. 10 ud af 20 elever. I eftermålingen er der sket en stigning i andelen, som har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, andelen ligger her på 63,3 % svarende til ca. 13 ud af 20 elever.

Søjlediagram 19 viser om eleverne oplever, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at holde ud og ikke give op ved modgang. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

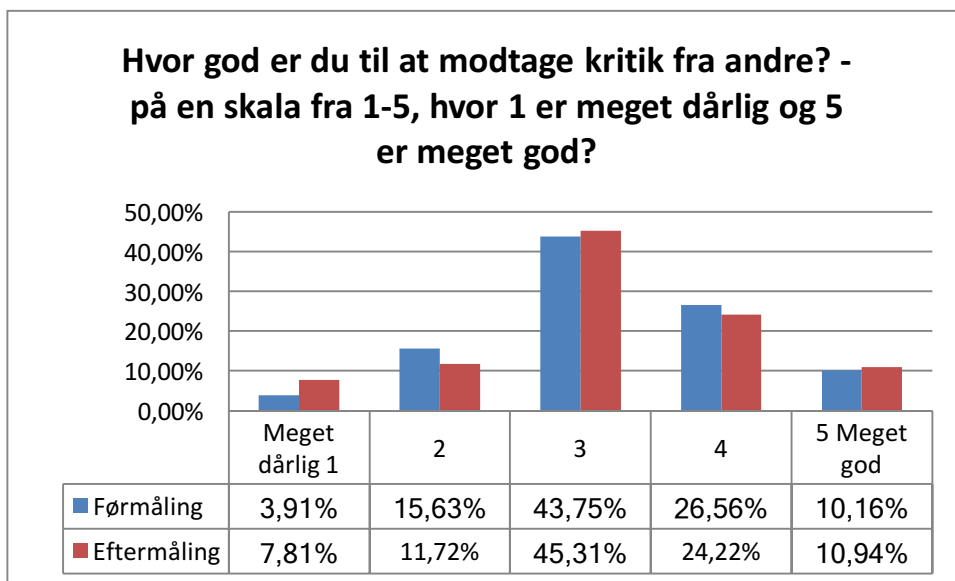

Søjlediagram 19

Overordnet er tendensen, at langt de fleste elever er overvejende enige eller enige i, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at holde ud og ikke give op ved modgang.

Andelen, der er overvejende enige eller enige i, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at holde ud og ikke give op ved modgang er på 72,7 % svarende til ca. 15 ud af 20 elever.

Søjlediagram 20 viser, hvor på en skala fra 1 til 5 eleverne placerer sig selv i forhold til at modtage kritik fra andre, hvor 1 står for meget dårlig og 5 for meget god. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

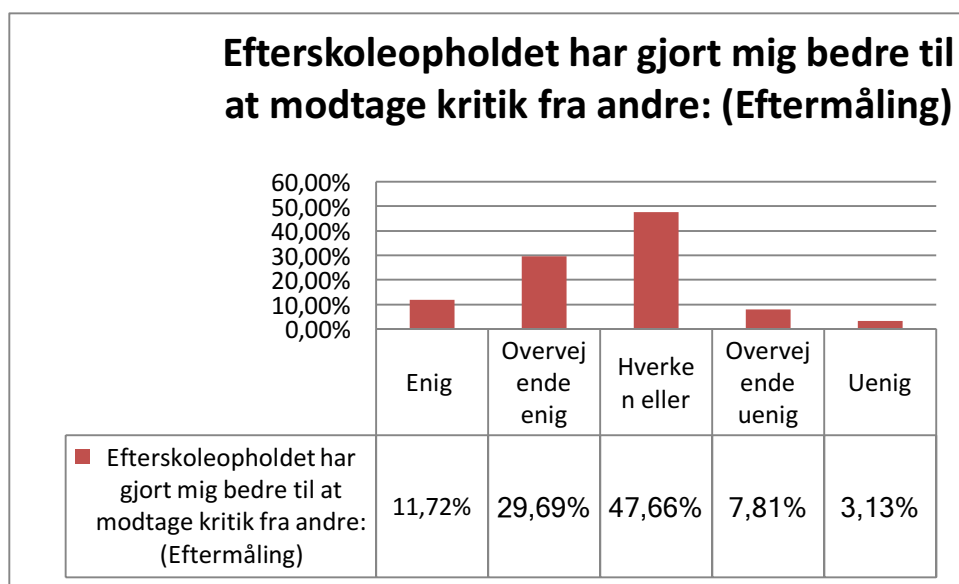

Søjlediagram 20

Overordnet er tendensen at langt de fleste elever placerer sig fra 3 og opefter i både før- og eftermålingen samt at fordelingen er næsten ens i de to målinger.

Andelen, der har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, er på 36,7 % i førmålingen svarende til ca. 7 ud af 20 elever. I eftermålingen er der en lignende andel, som har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, andelen ligger her på 35,2 % svarende til ca. 7 ud af 20 elever.

Søjlediagram 21 viser om eleverne oplever, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at holde ud og ikke give op ved modgang. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

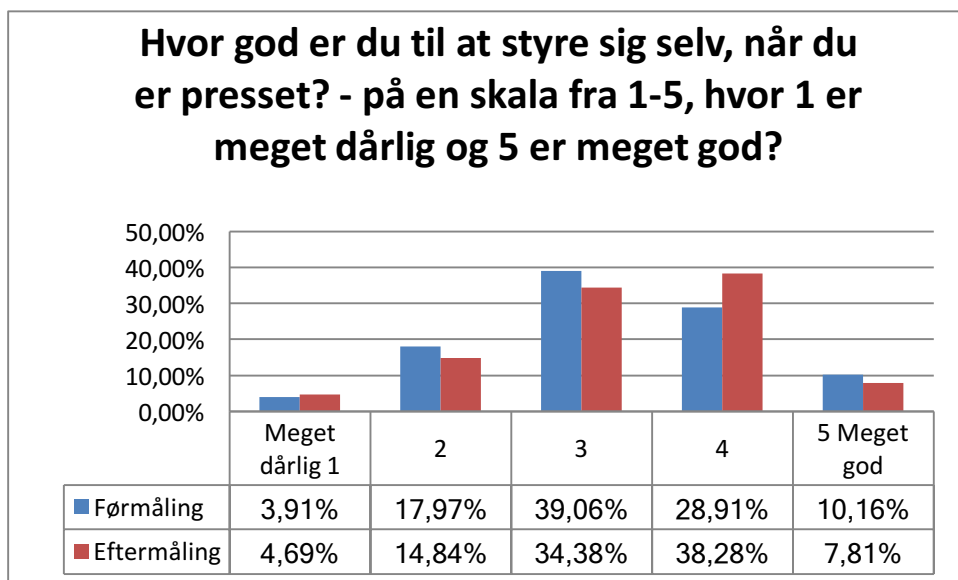

Søjlediagram 21

Overordnet er tendensen, at en stor andel af eleverne ikke vurderer, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at tage imod kritik fra andre. Der er dog også en stor andel, der er overvejende enige eller enige i, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at tage imod kritik fra andre.

Andelen, der er overvejende enige eller enige i, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at tage imod kritik fra andre er på 41,3 % svarende til ca. 8 ud af 20 elever.

Søjlediagram 22 viser, hvor på en skala fra 1 til 5 eleverne placerer sig selv i forhold til at kunne styre sig selv, når de er presset, hvor 1 står for meget dårlig og 5 for meget god. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

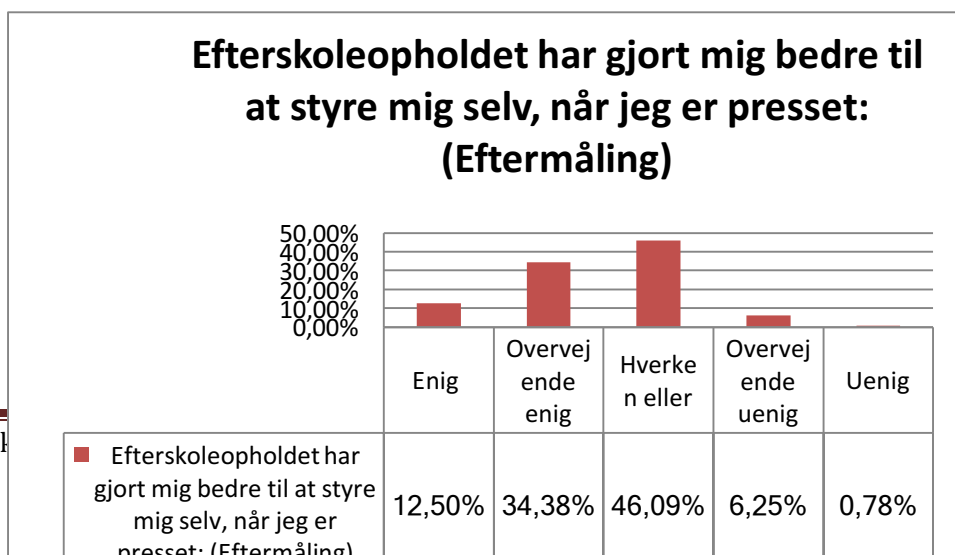

Søjlediagram 22

Overordnet er tendensen at langt de fleste elever placerer sig fra 3 og opefter i både før- og eftermålingen.

Andelen, der har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, er på 39,1 % i førmålingen svarende til ca. 8 ud af 20 elever. I eftermålingen er der en lidt større andel, som har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, andelen ligger her på 46,1 % svarende til ca. 9 ud af 20 elever.

Søjlediagram 23 viser om eleverne oplever, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at

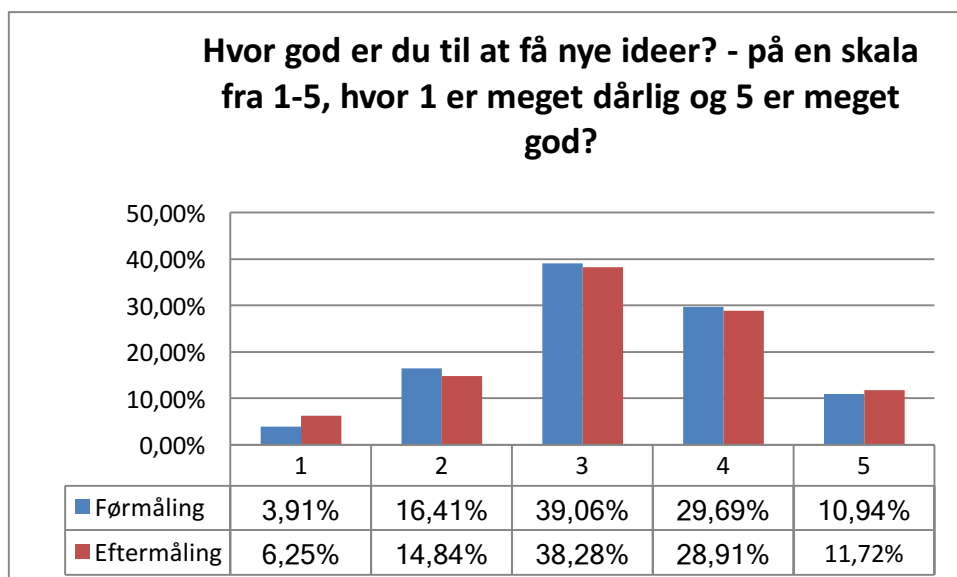
kunne styre sig selv, når de er presset. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

Søjlediagram 23

Overordnet er tendensen, at lidt under halvdelen vurderer, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at styre sig selv, når de er presset.

Andelen, der er overvejende enige eller enige i, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at styre sig selv, når de er presset er på 46,9 % svarende til ca. 9 ud af 20 elever.

Søjlediagram 24 viser, hvor på en skala fra 1 til 5 eleverne placerer sig selv i forhold til hvor gode de er til at få nye ideer, hvor 1 står for meget dårlig og 5 for meget god. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

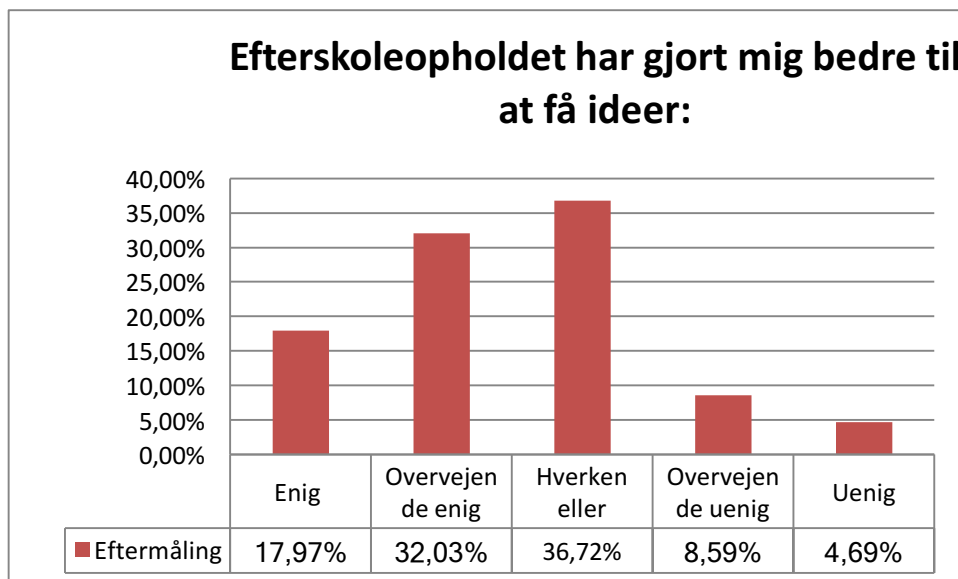

Søjlediagram 24

Overordnet er tendensen at langt de fleste elever placerer sig fra 3 og opæfter i både før- og eftermålingen samt at fordelingen er næsten ens i de to målinger.

Andelen, der har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, er på 40,6 % i førmålingen svarende til ca. 8 ud af 20 elever. I eftermålingen er andelen, som har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, ligeledes på 40,6 % svarende til ca. 8 ud af 20 elever.

Søjlediagram 25 viser om eleverne oplever, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at få ideer. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

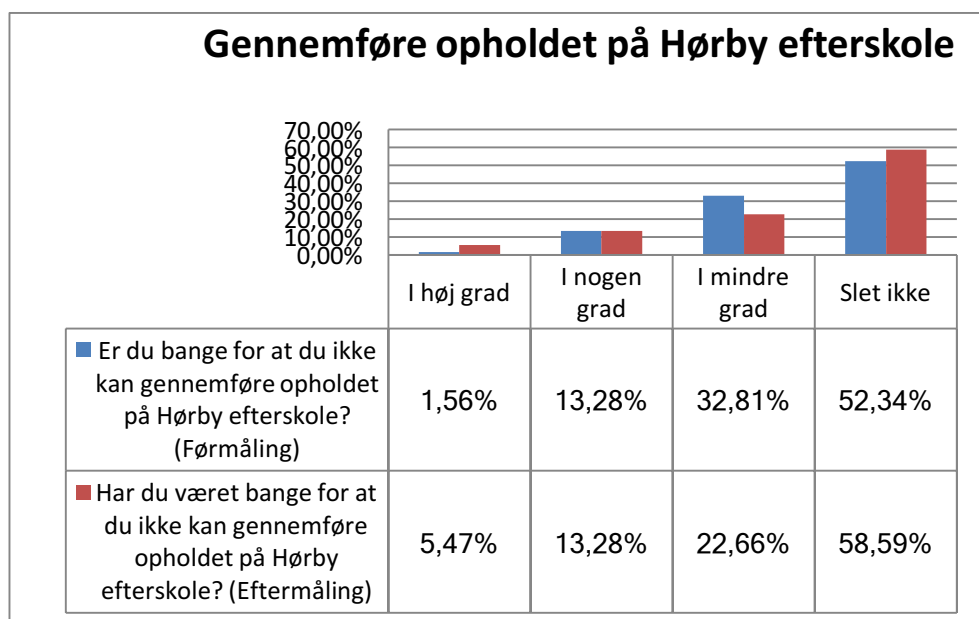
Søjlediagram 25

Overordnet er tendensen, at halvdelen vurderer, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at få ideer.

Andelen, der er overvejende enige eller enige i, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at få ideer er på 50 % svarende til 10 ud af 20 elever.

Søjlediagram 26 viser om eleverne er/har været nervøs for, om de kunne gennemføre opholdet på Hørby Efterskole. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

Søjlediagram 26

Overordnet er tendensen i førmålingen, at det er en lille andel af eleverne, som er bange for at de ikke kan gennemføre efterskoleopholdet. 14,8 % svarende til ca. 3 ud af 20 elever er i nogen eller i høj grad bange for, at de ikke kan gennemføre efterskoleopholdet.

Denne tendens gentages i eftermålingen, dog med en lille stigning i det 18,8 % svarende til ca. 4 ud af 20 elever i nogen eller i høj grad har været bange for, at de ikke kan gennemføre efterskoleopholdet.

Det eleverne i førmålingen bl.a. nævner har gjort at de var bange for, at de ikke kunne gennemføre opholdet på Hørby Efterskole er bl.a., at de bliver skoletrætte eller får faglige problemer, eksemplificeret ved følgende citater:²

"Faglige problemer."

"Mine karaktere og forholdet til lærerne."

"At blive skoletræt og blive for stresset."

"At jeg bliver skoletræt eller bare giver op her og der!"

² Det er kun de elever, der har svaret at de i nogen eller høj grad er bange for, at de ikke kan gennemføre opholdet på Hørby Efterskole, der har besvaret dette spørgsmål.

Det eleverne i eftermålingen bl.a. nævner har gjort at de var bange for, at de ikke kunne gennemføre opholdet på Hørby Efterskole er bl.a., at de har haft hjemve, personlige problemer eller problemer med at indgå i det sociale fællesskab, eksemplificeret ved følgende citater:³

"Igen på grund af at man hele tiden skal være sammen med andre hvor jeg så må sige ikke har været glad for så mange af dem. Så følte jeg bare det var bedre at tage hjem til dem jeg var glade for og som også var glade for mig."

"Mine personlige problemer."

"Jeg havde meget hjemve i starten, og så havde jeg været ked af det i flere dage af gangen, men mine forældre og venner heroppe var gode til at få mig på andre tanker, og vennerne heroppe gjorde det klart at de ville være rigtig kede af det, hvis jeg stoppede."

"Jeg vidste ikke rigtigt hvad jeg gik indtil og derfor fik jeg et chok. Jeg kunne ikke lide at opleve alt det utrygge som fx ikke at vide hvad jeg skulle eller bare alle de nye mennesker. Jeg savnede det derhjemme og ville ikke være her. Det ændre sig da vi kom længere ind i efterskoleopholdet og jeg er glad for jeg kæmpede."

"Fordi da min mor (som selv har været på efterskole) insisterede på at jeg også skulle, ville jeg ikke pga. at jeg ikke var vant til at være sammen med folk døgnet rundt. Men nu hvor jeg har prøvet det, elsker jeg det. Jeg tror det bliver godt at komme hjem igen - ingen tvivl om det! Men jeg er også lidt nervøs for det..."

Det der ifølge eleverne har gjort at de valgte, at blive på efterskolen skyldes bl.a. de øvrige elever på skolen samt fællesskabet, eksemplificeret ved følgende citater:

"Det kæmpe fællesskab vi har og den måde vi har lært på."

"Igen mine forældre og vennerne heroppe, det er dejligt at vide at man betyder noget for nogen. Lærerne var også fine at snakke med, men nogle gange følte jeg lidt at de bare gentog sig selv."

"Vi kom igang med skolen og begyndte derfor at snakke med flere. Mit hus har også haft en stor rolle i det hele. De synes jeg skulle blive og at de ikke ville undvære mig. Det gjorde indtryk på mig. Jeg ville også synes det var flovt at stoppe og ikke kunne gennemføre. Derfor ville jeg gennemføre og så være pisse stolt over mig selv! - den

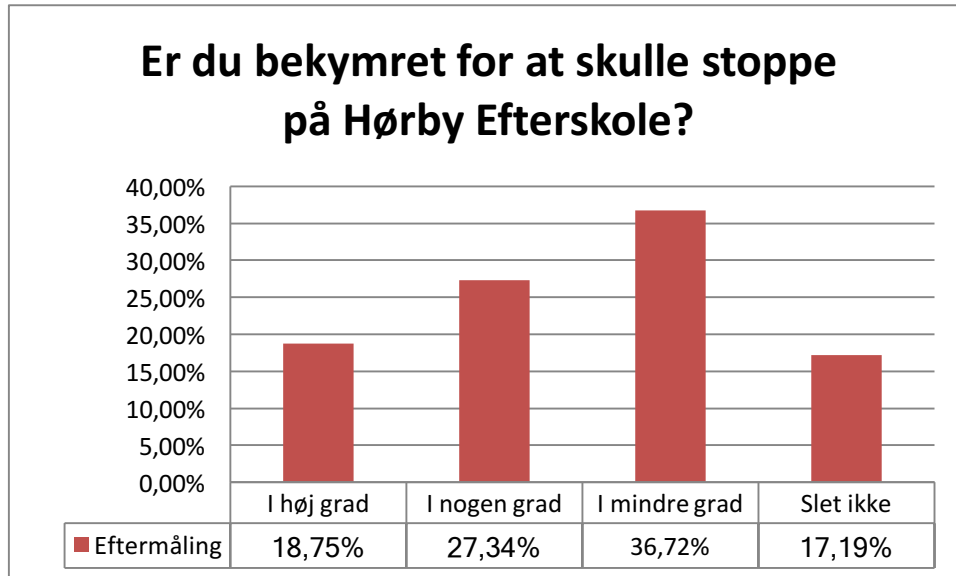
---

³ Det er kun de elever, der har svaret at de i nogen eller høj grad har været bange for at de ikke kan gennemføre opholdet på Hørby Efterskole, der har besvaret dette spørgsmål.

følelse glæder jeg mig til at opleve.”

”Alle de små, gode øjeblikke sammen med de venner jeg har fået her.”

Søjlediagram 27 viser om eleverne er bekymret for, at skulle stoppe på efterskolen. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

Søjlediagram 27

Overordnet er tendensen, at lidt under halvdelen i nogen eller i høj grad, er bekymret for at skulle stoppe på efterskolen.

Andelen, der i nogen eller i høj grad, er bekymret for at skulle stoppe på efterskolen er på 46,1 % svarende til ca. 9 ud af 20 elever.

Det eleverne i eftermålingen bl.a. nævner gør dem bekymret for, at skulle stoppe på efterskolen er, at de vil savne de øvrige elever og de venskaber, de har fået, eksemplificeret ved følgende citater:⁴

”At jeg kommer til at savne stedet! Og miste kontakten med flere af menneskerne.”

”Jeg er bange for, at jeg mister kontakten til de andre elever, Og at jeg kommer til at kede mig uden alle udfordringerne.”

”Fordi at jeg har vænnet mig til at være sammen med mennesker hele tiden. Jeg er sammen med mine venner døgnnet rundt. Derhjemme var jeg ikke vant til det og

⁴ Det er kun de elever, der har svaret at de i nogen eller høj grad har været bekymret for at skulle stoppe på efterskolen, der har besvaret dette spørgsmål.

det bekymre mig at jeg skal til at være alene igen. Jeg følte ikke jeg var alene da jeg var hjemme, men nu hvor jeg har følt hvor dejligt det er at være sammen med folk og altid have dem omkring mig, bliver jeg lidt bange for hvordan det fx. bliver på gymnasiet, og om jeg kan få ligeså gode venner der.”

”Jeg er bare generelt bange og bekymret for at blive voksen. Jeg er nervøs for at jeg ikke kan opfylde, de mange flere krav der vil blive stillet til mig. Jeg holder ligesom op med at være i den gråzone mellem barn og voksen, når jeg stopper på Hørby efterskole.”

”At jeg bliver en bange lille pige som jeg var før.”

5.3.1 Opsummering

I forhold til den personlige udvikling, har antagelsen været at efterskoleopholdet har været medvirkende årsag til at arbejdet med karakterdannelse har styrket den unges selvtillid og selvværd, for derved at opnå større robusthed og mod til at udforske verden.

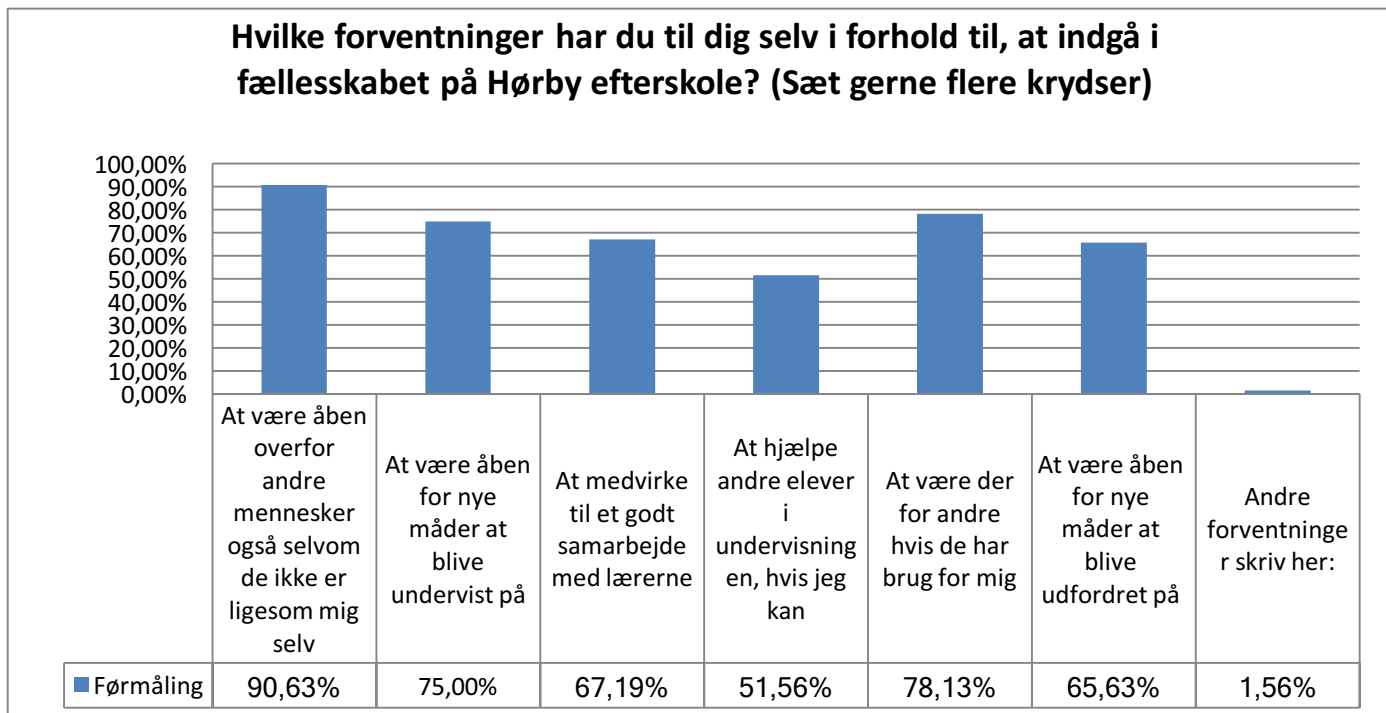
Resultaterne vedr. elevernes personlige udvikling viser på den ene side ikke den store personlige udvikling blandt eleverne, og på den anden side gør den. Andelen, der vurderer at de er gode til at holde ud og ikke give op ved modgang, gode til at tage mod kritik fra andre samt gode til at styre sig selv, når de er presset, er ikke steget specielt meget fra førmålingen til eftermåling. Men til spørgsmålet om efterskoleopholdet har gjort dem bedre til de førnævnte ting, så svarer 72,7 % at de er blevet bedre til at holde ud og ikke give op ved modgang. 41,3 % svarer at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at tage imod kritik fra andre, og 46,9 % svarer, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at styre sig selv, når de er presset. Derudover vurderer 89,9 %, at de har gennemgået en positiv personlig udvikling i løbet af efterskoleopholdet. Til spørgsmålet om hvordan de har ændret sig som person, vurderer flere af eleverne, at de er blevet mere selvsikre.

Ovennævnte resultater stemmer godt overens med antagelsen om, at efterskoleopholdet har medvirket til at styrke de unges selvværd, robusthed og mod til at udforske verden.

5.4 Social udvikling

Søjlediagram 28 viser hvilke forventninger eleverne har til sig selv i forhold til, at indgå i fællesskabet på efterskolen. Spørgsmålet er besvaret i førmålingen.

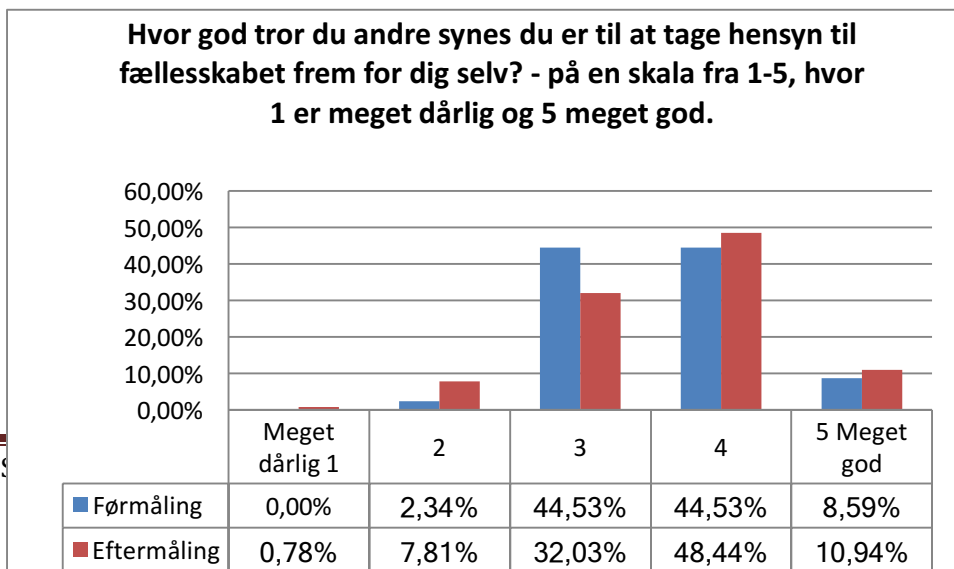
Søjlediagram 28

De tre forventninger den største andel af eleverne har til sig selv i forhold til, at indgå i fællesskabet på efterskolen er følgende:

- *At være åben overfor andre mennesker også selvom de ikke er ligesom dem selv*
- *At være der for andre hvis de har brug for dem*
- *At være åben for nye måder at blive undervist på*

Søjlediagram 29 viser, hvor på en skala fra 1 til 5 eleverne placerer sig selv i forhold til hvor gode de synes de er til at tage hensyn til fællesskabet frem for sig selv, hvor 1 står for meget dårlig og 5 for meget god. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

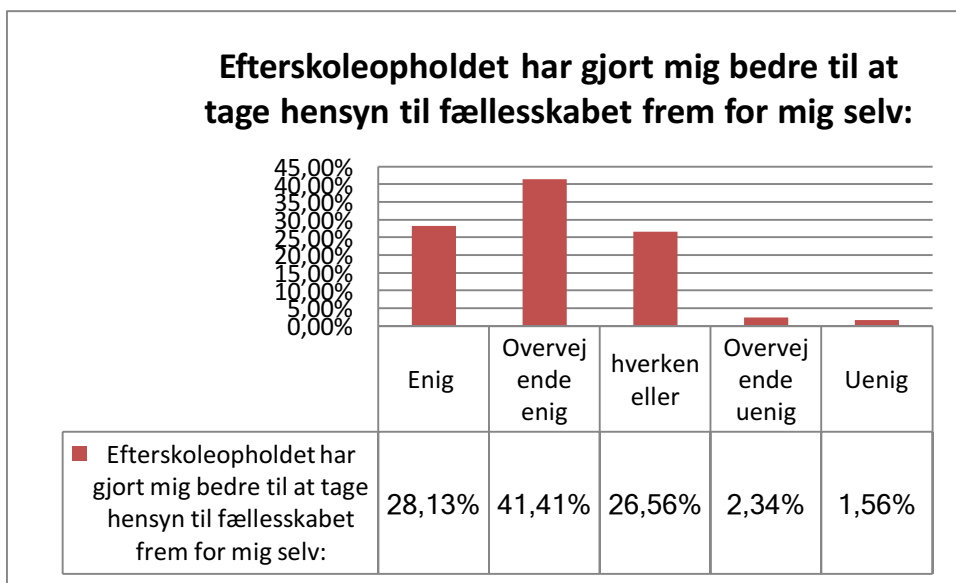

Søjlediagram 29

Overordnet er tendensen at langt de fleste elever placerer sig fra 3 og opefter i både før- og eftermålingen.

Andelen, der har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, er på 53,1 % i førmålingen svarende til ca. 11 ud af 20 elever. I eftermålingen ligger andelen, som har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen lidt højere, 59,4 % svarende til ca. 12 ud af 20 elever.

Søjlediagram 30 viser om eleverne vurderer at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til, at tage hensyn til fællesskabet frem for sig selv. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

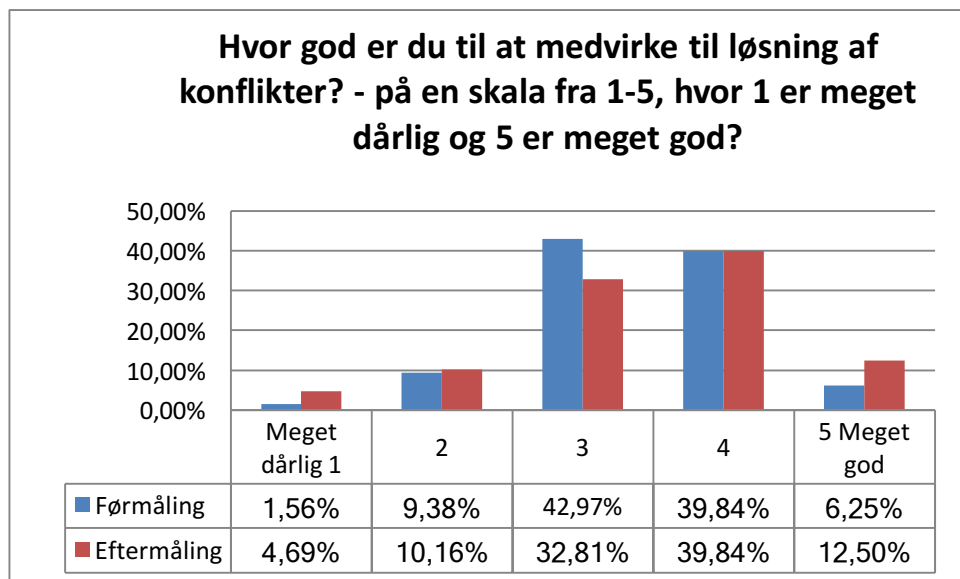
Søjlediagram 30

Overordnet er tendensen, at de fleste vurderer, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til, at tage hensyn til fællesskabet frem for sig selv.

Andelen, der er overvejende enige eller enige i, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til, at tage hensyn til fællesskabet frem for sig selv er på 69,5 % svarende til ca. 14 ud af 20 elever.

Søjlediagram 31 viser, hvor på en skala fra 1 til 5 eleverne placerer sig selv i forhold til

hvor gode de er til at medvirke til løsning af konflikter, hvor 1 står for meget dårlig og 5 for meget god. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

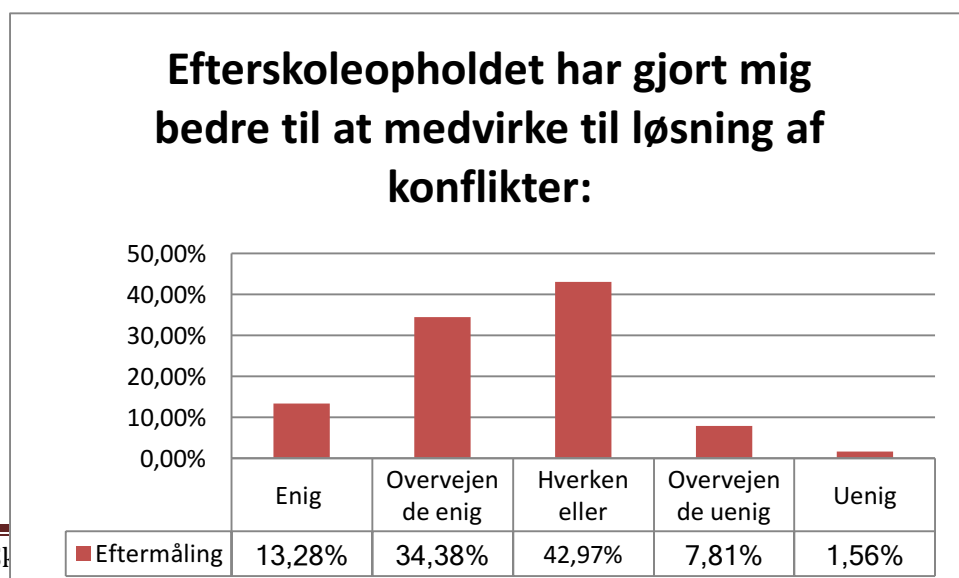

Søjlediagram 31

Overordnet er tendensen at langt de fleste elever placerer sig fra 3 og opefter i både før- og eftermålingen.

Andelen, der har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen, er på 45,1 % i førmålingen svarende til ca. 9 ud af 20 elever. I eftermålingen er andelen som har placeret sig på 4 eller 5 på skalaen lidt højere, andelen ligger her på 52,3 % svarende til ca. 10 ud af 20 elever. Til gengæld er andelen, der har placeret sig på 1 eller 2 på skalaen, lidt højere i eftermålingen end i førmålingen.

Søjlediagram 32 viser om eleverne oplever, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at medvirke til løsning af konflikter. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

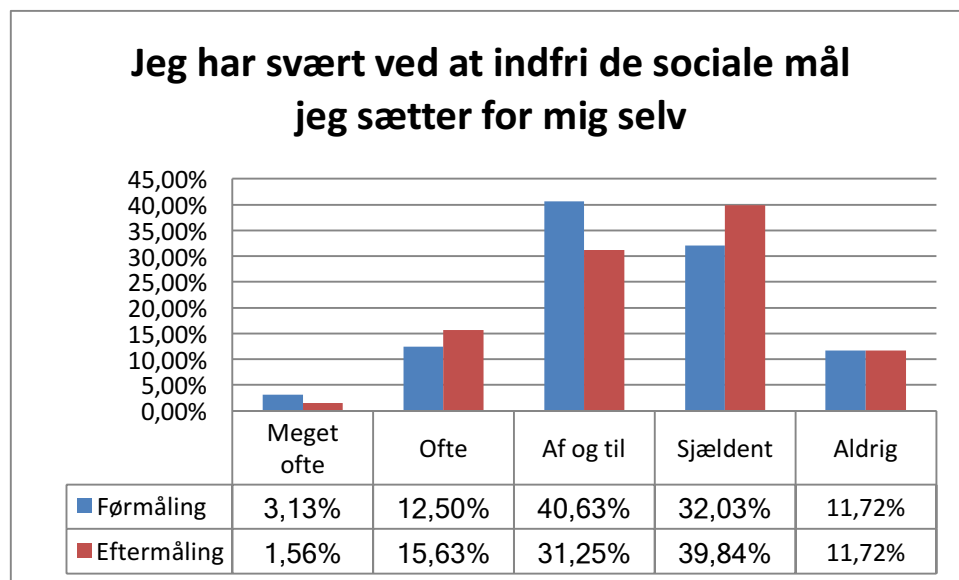

Søjlediagram 32

Overordnet er tendensen, at lidt under halvdelen vurderer, efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at medvirke til løsning af konflikter.

Andelen, der er overvejende enige eller enige i, at efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at medvirke til løsning af konflikter er på 47,7 % svarende til ca. 10 ud af 20 elever.

Søjlediagram 33 viser om eleverne oplever, at de har svært ved at indfri de sociale mål de sætter til sig selv. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

Søjlediagram 33

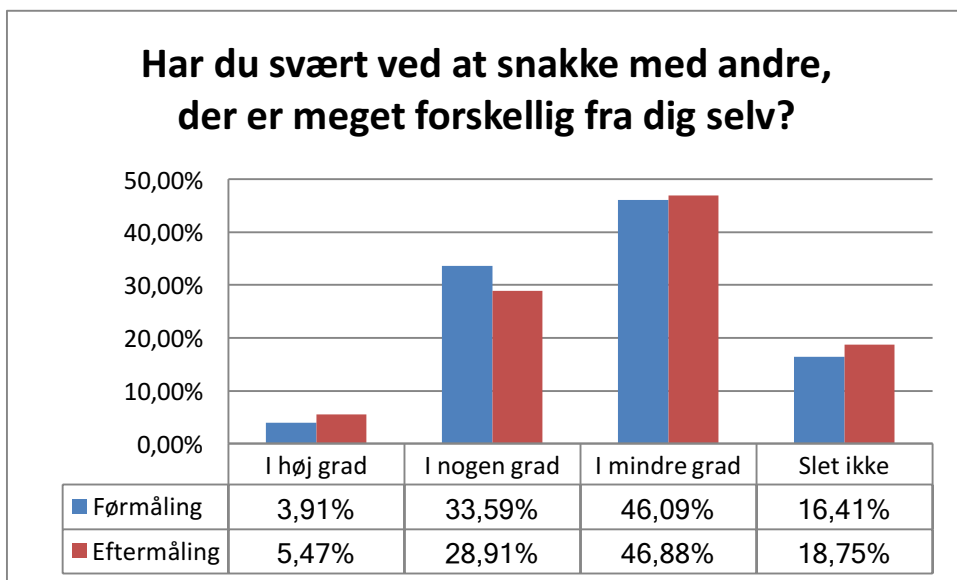
Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at det er en mindre del af eleverne, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de sociale mål de sætter til sig selv.

Andelen, der ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de sociale mål de sætter til sig selv, er på 15,6 % i førmålingen svarende til ca. 3 ud af 20 elever. I eftermålingen er der en lignende andel, som ofte eller meget ofte oplever, at de har svært ved at indfri de sociale mål de sætter til sig selv, andelen ligger her på 17,2 % svarende til ca. 3 ud af 20 elever. Til gengæld ses der et fald fra førmålingen i forhold til eftermålingen i

andelen som "af og til" oplever at de har svært ved at indfri de sociale mål, mens andelen der har angivet "Sjældent" som svar er steget i eftermålingen.

Søjlediagram 34 viser om eleverne oplever at de har svært ved at snakke med andre, der er meget forskellig fra dem selv. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

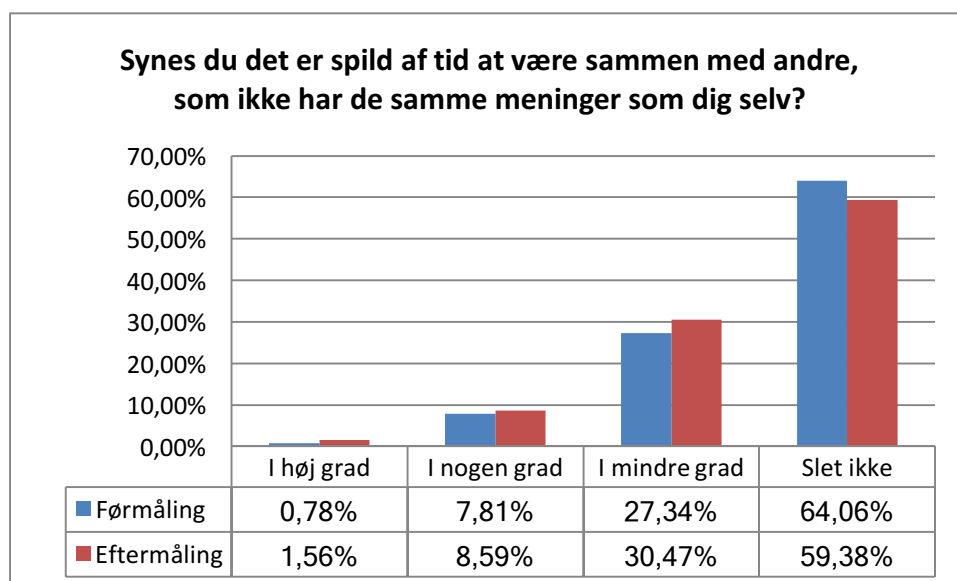
Søjlediagram 34

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at de fleste elever i mindre grad eller slet ikke har svært ved at snakke med andre, der er meget forskellig fra dem selv. Der er dog en stor andel, som i nogen eller høj grad har svært ved at snakke med andre, der er meget forskellig fra dem selv.

Andelen, der i nogen eller i høj grad har svært ved at snakke med andre, der er meget forskellig fra dem selv, er på 37,5 % i førmålingen svarende til ca. 8 ud af 20 elever. I

eftermålingen er der sket et lille fald i andelen, som i nogen eller høj grad har svært ved at snakke med andre, der er meget forskellig fra dem selv, andelen ligger her på 34,4 % svarende til ca. 7 ud af 20 elever.

Søjlediagram 35 viser om eleverne synes det er spild af tid, at være sammen med andre, som ikke har samme meninger som dem selv. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

Søjlediagram 35

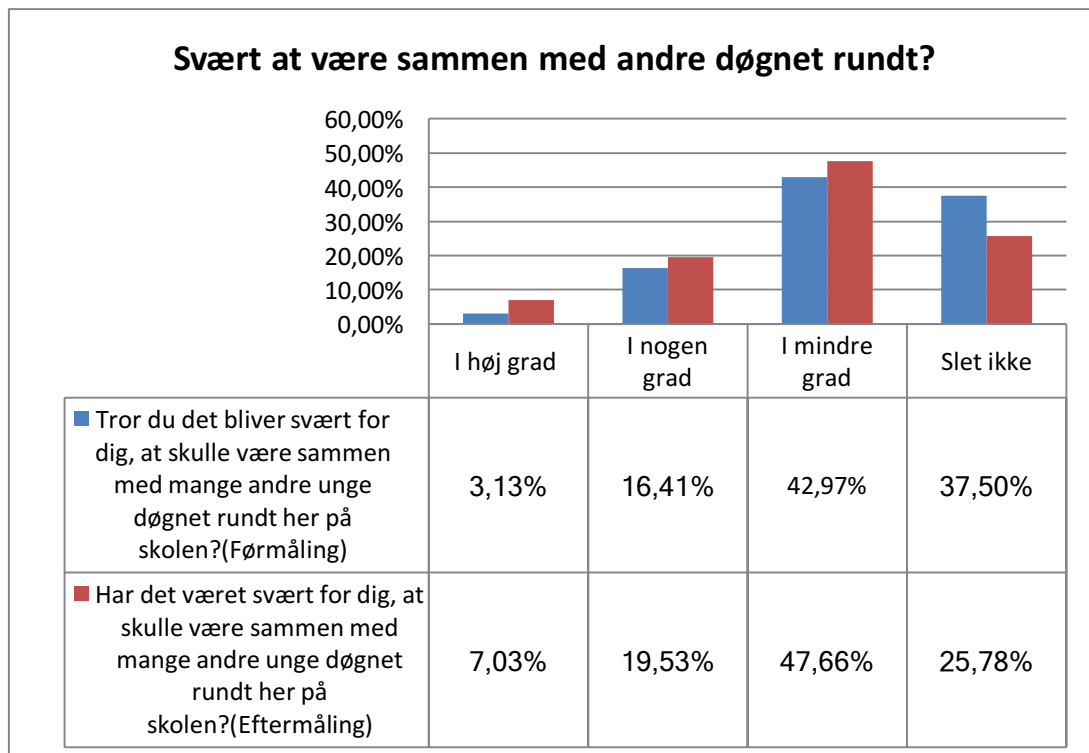
Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at langt de fleste elever i mindre grad eller slet ikke synes det er spild af tid, at være sammen med andre, som ikke har samme meninger som dem selv.

Andelen, der i nogen eller i høj grad synes det er spild af tid, at være sammen med andre, som ikke har samme meninger som dem selv, er på 8,6 % i førmålingen svarende til ca. 2 ud af 20 elever. I eftermålingen er der en lignende andel, som i nogen eller høj grad synes

det er spild af tid, at være sammen med andre, som ikke har samme meninger som dem selv, andelen ligger her på 10,2 % svarende til ca. 2 ud af 20 elever.

Søjlediagram 36 viser om eleverne tror det bliver/synes det har været svært for dem, at bo sammen med mange andre unge døgnet rundt. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

Søjlediagram 36

Overordnet er tendensen i førmålingen, at langt de fleste elever ikke tror det bliver svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt. Der er dog en forholdsvis stor

andel, som tror det bliver svært. 19,5 % svarende til ca. 4 ud af 20 elever tror at det i nogen eller i høj grad bliver svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt.

Denne tendens forstærkes i eftermålingen, hvor 26,6 % svarende til ca. 5 ud af 20 elever i nogen eller i høj grad har oplevet, at det har været svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt.

Det eleverne i førmålingen bl.a. nævner som gør, at de tror at det bliver svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt, er bl.a. mangel på privatliv samt det at man skal være sammen med mange forskellige mennesker, eksemplificeret ved følgende citater:⁵

"intet privatliv, for mange mennesker."

"Det er hårdt at være social hele tiden."

"Jeg skal vænne mig meget til at være sammen med nogle hele tiden. Jeg har sommetider brug for bare at være mig selv."

"Fordi jeg er en person, der godt kan lide at være alene en gang imellem, og godt kan få brug for en pause fra det hele, når jeg har været for meget sammen med mennesker. Derfor tror jeg, at det vil blive en udfordring for mig."

Det eleverne i eftermålingen bl.a. nævner har været svært for dem i forhold til, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt, er bl.a. mangel på privatliv, det at være sammen med mange forskellige mennesker og de sociale forventninger, eksemplificeret ved følgende citater:

"fordi så skal man tage hensyn til mange og man kan aldrig være alene."

"Fordi jeg har svært ved at være sammen med mennesker døgnet rundt. Og gerne vil være lidt mig selv før dagen er slut."

"Det har været svært fordi jeg for det meste er meget alene og ikke så tit er så meget sammen med andre mennesker, så det har været hårdt for mig at skulle være sammen med så mange andre og det gør det ikke bedre at jeg har det svært ved at være sammen med andre."

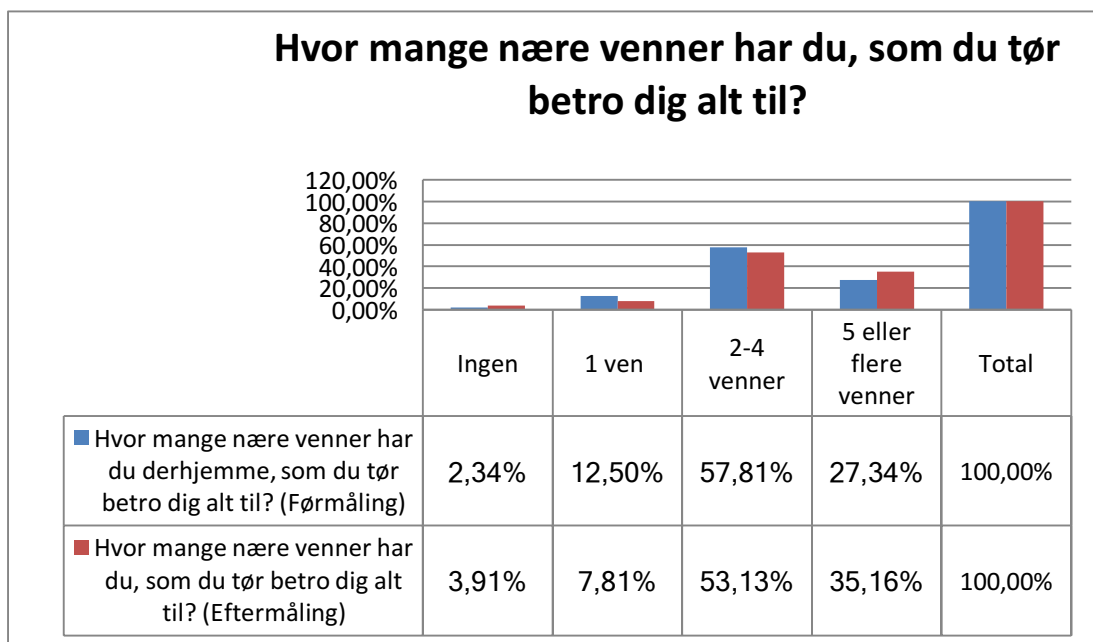
⁵ Det er kun de elever, der har svaret at de i nogen eller høj grad har været svært, at skulle bo med mange andre unge døgnet rundt, der har besvaret dette spørgsmål.

”Det har været svært, at man aldrig har kunne trække stikket og være sig selv. Man skal altid leve op til de sociale forventninger, mens man hjemme kunne tage en pause af og til.”

”Jeg har ikke været vant til at komme så tæt på folk, og heller ikke at folk kommer tæt på mig.”

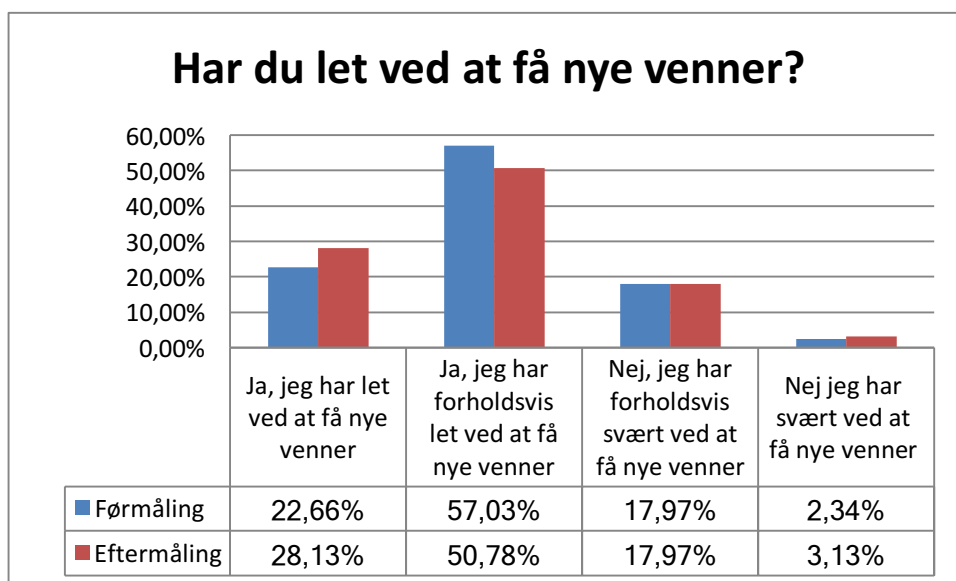
Søjlediagram 37 viser hvor mange nære venner eleverne har, som de tør betro alt til. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

Søjlediagram 37

Overordnet er tendensen i førmålingen, at langt de fleste elever to eller flere venner, som de tør betro alt til. 85,2 % svarende til ca. 17 ud af 20 elever har to eller flere venner, som de tør betro alt til. En lignende tendens ses i eftermålingen, hvor 88,3 % svarende til ca. 18 ud af 20 elever har to eller flere venner, som de tør betro alt til.

Søjlediagram 38 viser om eleverne oplever, at de har let ved at få nye venner. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

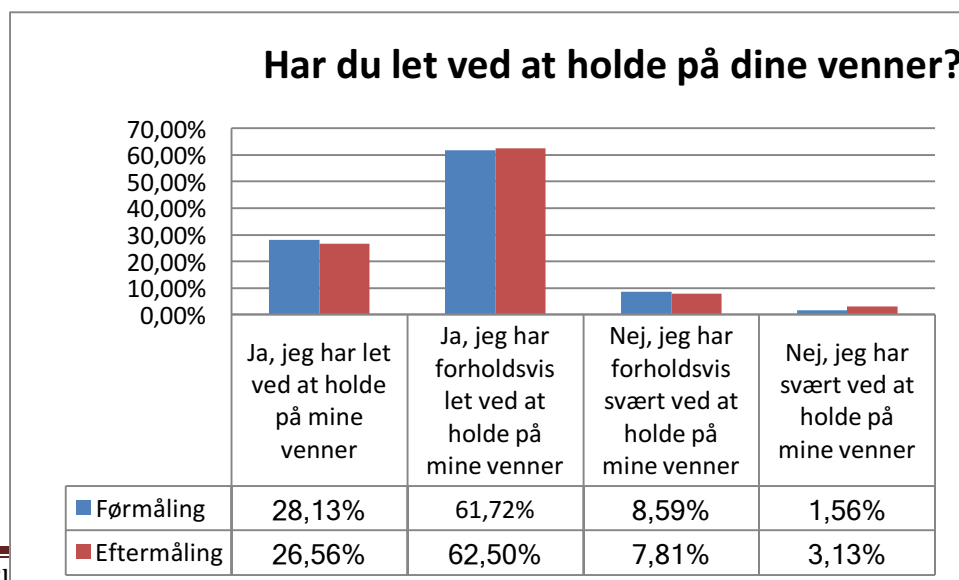

Søjlediagram 38

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at langt de fleste elever har forholdsvis let eller let ved at få nye venner.

Andelen, der har forholdsvis let eller let ved at få nye venner er på 79,7 % i førmålingen svarende til ca. 16 ud af 20 elever. I eftermålingen er der en lignende andel, som har forholdsvis let eller let ved at få nye venner på 78,9 % svarende til ca. 16 ud af 20 elever. Der er dog sket en stigning i andelen, som har svaret at de har let ved at få nye venner fra førmålingen i forhold til eftermålingen, mens andelen der har forholdsvis let ved at få nye venner er faldet.

Søjlediagram 39 viser om eleverne oplever, at de har let ved at holde på deres venner. Spørgsmålet er besvaret i både før- og eftermålingen.

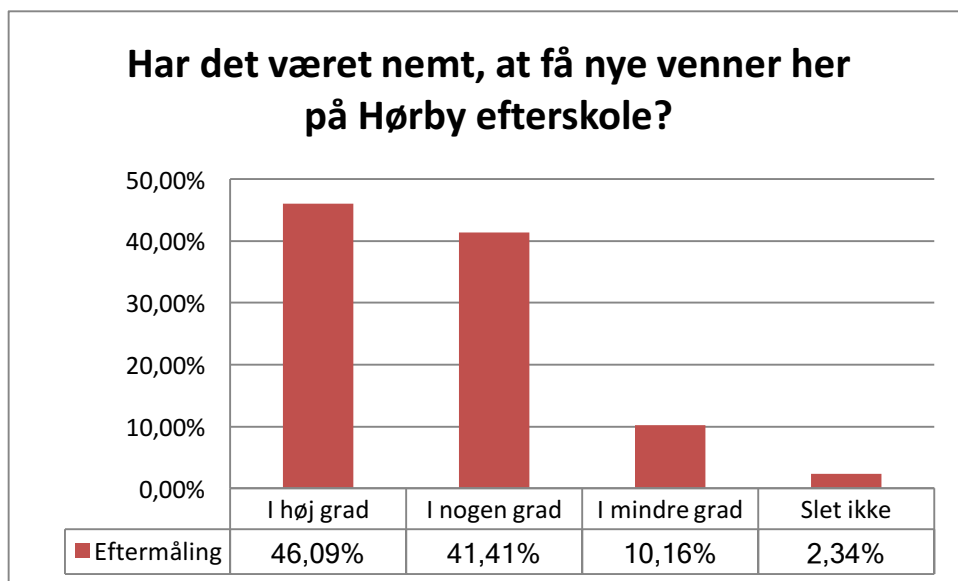

Søjlediagram 39

Overordnet er tendensen i både før- og eftermålingen, at langt de fleste elever oplever, at de har forholdsvis let eller let ved at holde på deres venner.

Andelen, der har forholdsvis let eller let ved at holde på deres venner, er på 89,9 % i førmålingen svarende til ca. 18 ud af 20 elever. I eftermålingen er der en lignende andel, som har forholdsvis let eller let ved at holde på deres venner, andelen ligger her på 89,1 % svarende til ca. 18 ud af 20 elever.

Søjlediagram 40 viser om eleverne oplever, at det har været nemt, at få nye venner på efterskolen. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

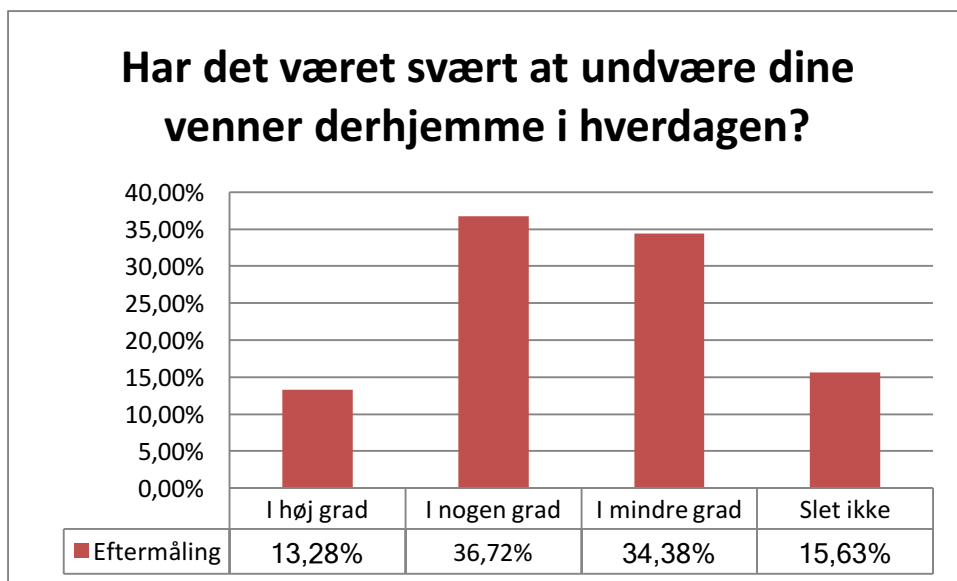

Søjlediagram 40

Overordnet er tendensen at langt de fleste elever oplever, at det har været nemt, at få nye venner på efterskolen.

Andelen, der i nogen eller i høj grad oplever, at det har været nemt, at få nye venner på efterskolen, er på 87,5 % svarende til ca. 18 ud af 20 elever.

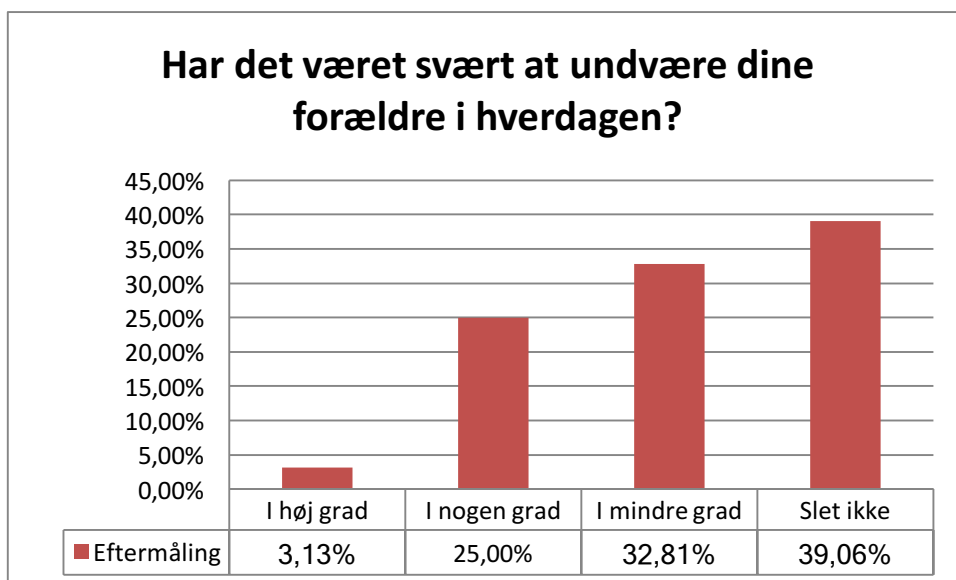
Søjlediagram 41 viser om eleverne oplever, at det har været svært, at undvære deres venner derhjemme i hverdagen. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

Søjlediagram 41

Halvdelen af eleverne oplever i nogen eller i høj grad, at det har været svært, at undvære deres venner derhjemme i hverdagen, mens den anden halvdel i mindre grad eller slet ikke oplever, at det har været svært.

Søjlediagram 42 viser om eleverne oplever, at det har været svært, at undvære deres forældre. Spørgsmålet er besvaret i eftermålingen.

Søjlediagram 42

Overordnet er tendensen at de fleste elever ikke oplever, at det har været svært at undvære deres forældre i hverdagen.

Andelen, der i mindre grad eller slet ikke oplever, at det har været svært at undvære deres forældre i hverdagen, er på 71,9 % svarende til ca. 14 ud af 20 elever.

5.4.1 Opsummering

I forhold til den sociale udvikling, har antagelsen været at efterskoleopholdet har været medvirkende årsag til at arbejdet med karakterdannelse har styrket, det sociale fællesskab, ansvarligheden over for fællesskabet og i sidste ende en større bevidsthed og ansvarlighed overfor demokratiske processer. (*P. Berliner 2016 Asterisk nr. 77*)

Ligesom ved den personlige udvikling viser resultaterne vedrørende den sociale udvikling ikke den store udvikling. Men på den anden side gør den.

I andelen der vurderer, at de er gode til at tage hensyn til fællesskabet og til at medvirke til løsning af konflikter, ses kun en lille stigning mellem før- og eftermåling. Men på spørgsmålet om efterskoleopholdet har gjort dem bedre til at tage hensyn til fællesskabet og til at medvirke til løsning af konflikter, svarer henholdsvis 69,5 % og 47,7 %, at dette er tilfældet.

I førmålingen vurderer langt de fleste elever, at de ikke tror, det bliver svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt. Der er dog en forholdsvis stor andel, som tror det bliver svært. 19,5 % svarende til ca. 4 ud af 20 elever tror, at det i nogen eller i høj grad bliver svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt.

Denne tendens forstærkes i eftermålingen, hvor 26,6 % svarende til ca. 5 ud af 20 elever i nogen eller i høj grad har oplevet, at det har været svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt.

Det eleverne i førmålingen bl.a. nævner som årsag til, at de tror at det bliver svært, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt, er bl.a. mangel på privatliv, samt det at man skal være sammen med mange forskellige mennesker.

Det, eleverne i eftermålingen bl.a. nævner, har været svært for dem i forhold til, at skulle bo sammen med mange andre unge døgnet rundt, er bl.a. mangel på privatliv, det at være sammen med mange forskellige mennesker og de sociale forventninger.

På trods af en stigning i antallet der finder det svært at skulle bo sammen med andre unge døgnet rundt, har denne andel af elevgruppen alligevel valgt at gennemføre opholdet,

hvilket kan ses som et udtryk for en stigende bevidsthed i forhold til vedholdhed og robusthed.